

Міністерство освіти і науки України

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

кафедра німецької та французької мов і методики їх навчання

«До захисту допускаю»

Завідувач кафедри німецької та французької

мов і методики їх навчання

кандидат психологічних наук, доцент

_____ В.М.Лопушанський « « 2025 р.

**ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ
СТАРШИХ КЛАСІВ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ
НІМЕЦЬКОМОВНИХ ПОДКАСТІВ**

Спеціальність: 014 Середня освіта (Німецька мова та зарубіжна література)

Освітня програма: Середня освіта (Мова і література (німецька, англійська))

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – магістр середньої освіти, вчитель німецької мови та зарубіжної літератури, вчитель англійської мови та зарубіжної літератури

Автор роботи

Гавриляк Володимир

Науковий керівник

кандидат філологічних наук, доцент кафедри

німецької та французької мов та методики їх навчання

Гоцинець Ірина Львівна

_____ *підпис*

Дрогобич, 2025

Захист магістерської роботи

Формування соціокультурної компетентності учнів старших класів на основі використання німецькомовних подкастів.

Оцінка за стобальною шкалою _____

Оцінка за національною чотирибальною шкалою _____

Оцінка за період навчання (за результатами зведеної відомості)

Коротка мотивація захисту:

Дата

Голова ДЕК

підпис

прізвище, ім'я

Секретар ДЕК

підпис

прізвище, ім'я

Анотація

Гавриляк В. Формування соціокультурної компетентності учнів старших класів на основі використання німецькомовних подкастів.

У магістерській роботі розглядається проблема формування соціокультурної компетентності учнів старших класів у процесі вивчення німецької мови. Особливу увагу приділено використанню німецькомовних подкастів як сучасного автентичного засобу навчання, що поєднує мовний та культурний компоненти. У дослідженні обґрунтовано теоретичні засади соціокультурного підходу, визначено педагогічні умови ефективного застосування подкастів та проаналізовано їхній вплив на розвиток міжкультурної комунікації старшокласників. Результати експериментального навчання підтверджують, що інтеграція подкастів у навчальний процес сприяє підвищенню мотивації, розширенню соціокультурних знань і формуванню цілісної іншомовної комунікативної компетентності.

Ключові слова: соціокультурна компетентність, німецька мова, старші класи, подкасти, міжкультурна комунікація, автентичні матеріали.

Abstract

Havryliak V. Formation of Senior Students' Sociocultural Competence Based on the Use of German-Language Podcasts.

The master's thesis addresses the issue of developing senior students' sociocultural competence in the process of learning German. Particular attention is paid to the use of German-language podcasts as a modern authentic learning tool that combines linguistic and cultural components. The study substantiates the theoretical foundations of the sociocultural approach, defines the pedagogical conditions for the effective use of podcasts, and analyzes their impact on the development of students' intercultural communication. The results of the experimental teaching confirm that the integration of podcasts into the educational process enhances motivation, broadens sociocultural knowledge, and contributes to the formation of comprehensive foreign language communicative competence.

Keywords: sociocultural competence, German language, senior students, podcasts, intercultural communication, authentic materials.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ.

1.1. Поняття та структура соціокультурної компетентності

1.2. Значення соціокультурної компетентності у вивченні іноземних мов.

1.3. Методичні підходи до формування соціокультурної компетентності

РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ ПОДКАСТІВ ЯК ІННОВАЦІЙНОГО ЗАСОБУ НАВЧАННЯ.

2.1. Подкасти як освітній ресурс: визначення, особливості та переваги

2.2. Роль німецькомовних подкастів у розвитку соціокультурної компетентності.

2.3. Аналіз діяльності учнів старших класів з використанням німецькомовних подкастів у процесі формування соціокультурної компетентності.

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ВІДЕОПОДКАСТІВ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ.

3.1. Констатуючий етап.

3.2. Етапи, сутність дослідно-експериментальної роботи.

3.3. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи.

ВИСНОВКИ

ZUSAMMENFASSUNG

SUMMARY

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

КП – компетентнісний підхід

КГ – культурна грамотність

СКК – соціокультурна компетентність

ЦТ – цифрові технології

ВСТУП

У сучасному світі, що характеризується стрімкими глобалізаційними процесами, особливого значення набуває підготовка молоді до ефективної міжкультурної комунікації. Однією з ключових умов успішної інтеграції в багатокультурне середовище є сформована соціокультурна компетентність — здатність розуміти, сприймати та адекватно реагувати на явища іншої культури. Вивчення іноземних мов, зокрема німецької, розглядається не лише як процес опанування лінгвістичних знань і навичок, але й як засіб розвитку соціокультурної компетентності учнів.

Зважаючи на це, актуальним є пошук ефективних освітніх засобів, які б сприяли інтеграції мовної, соціальної та культурної складових навчання. У контексті сучасної парадигми освіти, що орієнтована на використання цифрових технологій, особливої уваги заслуговують автентичні медіаресурси. Серед них подкасти — зокрема німецькомовні — є дієвим інструментом занурення учнів у реальне мовне середовище, збагачення їхніх знань про культуру, традиції та актуальні соціальні теми країн німецькомовного простору.

Попри наявність досліджень щодо розвитку іншомовної комунікативної компетентності за допомогою медіатекстів, проблема цілеспрямованого формування саме соціокультурної компетентності учнів старших класів засобами німецькомовних подкастів ще недостатньо висвітлена в науково-педагогічній літературі. Це обумовлює наукову новизну та практичну значущість обраної теми дослідження.

Проблема формування соціокультурної компетентності учнів у процесі вивчення іноземних мов розглядалася у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема таких як Н. Бібік, С. Ніколаєва, О. Савченко, Г. Кіттел та ін. У їхніх дослідженнях визначено зміст соціокультурної компетентності, її структуру, компоненти, а також засоби формування у шкільному середовищі.

Значна увага приділяється також інтеграції цифрових ресурсів у навчання. Використання автентичних медіа, зокрема подкастів, досліджували такі науковці, як С. Селіванова, І. Шендрік, Т. Мельник, О. Ковальчук, які підкреслюють переваги аудіоконтенту для розвитку іншомовної комунікації. Однак, у більшості випадків

подкасти розглядаються лише як допоміжний аудіоматеріал, тоді як питання їхнього системного застосування з метою формування саме соціокультурної компетентності старшокласників залишається недостатньо розробленим.

Таким чином, вивчення наукових джерел свідчить про наявність передумов для подальшої розробки методики формування соціокультурної компетентності через використання сучасних автентичних ресурсів, зокрема німецькомовних подкастів.

Актуальність теми: Актуальність теми зумовлена потребою удосконалення методів навчання іноземної мови відповідно до вимог Нової української школи, яка акцентує увагу на розвиток ключових компетентностей, зокрема міжкультурної комунікації, а також на використанні цифрових освітніх ресурсів.

Об'єкт дослідження: Процес формування соціокультурної компетентності учнів старших класів у процесі вивчення німецької мови.

Предмет дослідження: Використання німецькомовних подкастів як засобу формування соціокультурної компетентності.

Мета дослідження. Обґрунтувати теоретико-методичні засади та експериментально перевірити ефективність використання німецькомовних подкастів як засобу формування соціокультурної компетентності учнів старших класів у процесі вивчення німецької мови.

Завдання дослідження

1. Проаналізувати теоретичні засади формування соціокультурної компетентності в контексті іншомовної освіти.
2. Дослідити потенціал німецькомовних подкастів як навчального ресурсу.
3. Визначити критерії та показники сформованості соціокультурної компетентності учнів.
4. Розробити методику формування соціокультурної компетентності з використанням німецькомовних подкастів.
5. Провести педагогічний експеримент і проаналізувати його результати.

Гіпотеза дослідження. Соціокультурна компетентність учнів старших класів буде сформована ефективніше, якщо у процесі вивчення німецької мови цілеспрямовано застосовувати німецькомовні подкасти як джерело автентичної інформації про культуру, менталітет і соціальні особливості країн німецькомовного простору, за умови дотримання визначених педагогічних умов.

Методи дослідження

- Теоретичні: аналіз, синтез, узагальнення наукових джерел, моделювання, систематизація.
- Емпіричні: спостереження, опитування (анкетування, інтерв'ювання), тестування, аналіз продуктів діяльності учнів.
- Педагогічний експеримент: констатувальний, формувальний та контрольний етапи.
- Статистичні методи: кількісний і якісний аналіз результатів дослідження з використанням методів математичної статистики.

Наукова новизна дослідження. Уперше розроблено та апробовано методику формування соціокультурної компетентності учнів старших класів на основі використання німецькомовних подкастів. Уточнено поняття «соціокультурна компетентність» у контексті іншомовної освіти; обґрунтовано педагогічні умови її формування з використанням автентичного аудіоконтенту.

Теоретичне значення дослідження полягає в поглибленні та уточненні наукових уявлень про процес формування соціокультурної компетентності учнів у контексті іншомовної освіти.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані в практиці викладання німецької мови в закладах загальної середньої освіти, у системі післядипломної педагогічної освіти, а також при розробці навчально-методичних матеріалів, орієнтованих на формування міжкультурної комунікації в умовах цифрового освітнього простору.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та резюме німецькою та англійською мовами.

У Вступі визначається актуальність та новизна теми, що досліджується, обґрунтовуються основні проблеми, об'єкт та предмет, мета, завдання, методологічна база, практичне, теоретичне і наукове значення та методи дослідження.

Розділ 1 «Теоретичні основи формування соціокультурної компетентності учнів» представляє питання про поняття та структуру соціокультурної компетентності, описує значення соціокультурної компетентності у вивченні іноземних мов та методичні підходи до формування соціокультурної компетентності.

Розділ 2 «Використання подкастів як інноваційного засобу навчання» подає характеристику подкастів як освітнього ресурсу: визначення, особливості та переваги, розкриває роль німецькомовних подкастів у розвитку соціокультурної компетентності, аналізує діяльність учнів старших класів з використанням німецькомовних подкастів у процесі формування соціокультурної компетентності.

Розділ 3 «Дослідно-експериментальна робота щодо використання німецькомовних подкастів під час формування соціокультурної компетентності учнів старших класів» описує констатуючий етап та наступні етапи і розкриває сутність дослідно-експериментальної роботи, подає аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи.

Висновки дають стислість та лаконічність викладеного матеріалу у запропонованій роботі.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ.

1.1. Поняття та структура соціокультурної компетентності.

Перш ніж розкрити сутність соціокультурної компетентності учнів старших класів, необхідно охарактеризувати основні поняття.

Ми будемо виходити з розуміння феномена компетентності як кола питань, явищ, у яких певна особа володіє авторитетністю, знаннями, досвідом, певними повноваженнями. Це загальне визначення, прийняте науковою спільнотою останнім часом, коли компетентнісний підхід став актуальним у багатьох сферах науки та практики.

Існує широкий спектр окремих видів компетентностей, що застосовуються в різних сферах людської діяльності. В іншомовній освіті прийнято розрізняти компетентності, які мають універсальний, безумовний характер, та компетентності, що можуть вважатися, якщо не спірними, то такими, що мають більш вузьку сферу застосування. Таким чином, категорія компетентності в іншомовній освіті є відкритою, допускає різні тлумачення та постійно доповнюється у зв'язку з появою нових вимог.

Поняття «соціокультурна компетентність» має універсальний характер і визнається педагогічною спільнотою як одне з основоположних в іншомовній освіті. Це має глибоке пояснення. Недостатньо просто вивчити іншу мову – важливо також розуміти культурні особливості країни, де на цій мові говорять. Тому теорія і практика викладання іноземних мов дедалі частіше описується з точки зору «соціокультурної компетентності», а термін «спільне вивчення мови і культури» вже давно став науково визнаним у вітчизняній методиці.

Загалом питання єдності мови та культури у вітчизняній методиці завжди були в центрі уваги, однак за останні десятиліття вектор змінився: мова стала розглядатися як частина культури, що й спричинило виникнення ідеї їхнього спільного вивчення.

У зв'язку з вищесказаним актуалізується думка про компетентність, що має соціокультурний характер.

Категорія «соціокультурна компетентність» не має єдиного тлумачення та визначення. Це цілком зрозуміло, оскільки сам феномен є багатограним і містить у собі безліч різних аспектів. Така ситуація відкриває можливість для різних інтерпретацій, що дозволяють вивчати феномен соціокультурної компетентності з різних точок зору.

Соціокультурна компетентність (СКК) є ключовим компонентом комунікативної компетентності у вивченні іноземних мов і передбачає здатність особи ефективно спілкуватися в міжкультурному середовищі, розуміючи особливості культури, традицій, цінностей та соціальних норм носіїв мови.

Розвиток соціокультурної компетентності є предметом дослідження багатьох українських науковців. Кожен із них пропонує власне визначення цього поняття, відображаючи різні аспекти та підходи до його розуміння.

Поняття та структура соціокультурної компетентності були предметом досліджень як українських, так і зарубіжних науковців. Зокрема, канадський науковець Дж. Каммінз вперше ввів термін «соціокультурна компетентність», досліджуючи інтеграцію мовної та культурної складових у навчанні [23].

В Україні значний внесок у вивчення цього поняття зробила Л. Курінна, яка провела теоретичний аналіз сутності терміна «соціокультурна компетентність». У своїй роботі вона розглянула різні підходи до визначення цього поняття, проаналізувала його ознаки, види та структурні компоненти, а також порівняла погляди вітчизняних та зарубіжних вчених щодо цього питання [10].

Крім того, Н. Подлевська та М. Коваль досліджували генезис становлення поняття соціокультурної компетентності як педагогічної проблеми в Україні та Польщі. Вони проаналізували сутність понять «компетентність» і «соціокультурна компетентність», окреслили коло українських та польських науковців, які досліджували проблеми компетентнісної парадигми, та виокремили компоненти у структурі соціокультурної компетентності [13].

Н. Дідур розкриває сутність поняття «соціокультурна компетентність вчителя початкової школи» через аналіз таких наукових понять, як «культурна людина» [5].

Л. Вольнова зазначає, що СКК є складовою професійної компетентності, хоча це поняття не є однозначним у науковій літературі [3].

Н. Максименко досліджувала сутність соціокультурної компетентності, її структуру та основні компоненти, розглядаючи це поняття як якісну характеристику особистості, що ґрунтується на сукупності набутих знань соціальних та культурних сфер життя [11].

Е. Холл розробив теорію високо-контекстуальних та низько-контекстуальних культур, підкреслюючи важливість контексту в міжкультурній комунікації [27].

Е. Хірш ввів поняття культурної грамотності (КГ), що передбачає наявність знань та культурних символів, необхідних для успішної комунікації в певній культурі [28].

О. Бігіч вважає, що СКК – це володіння певним обсягом знань про культуру, традиції, звичаї країни, мова якої вивчається, та здатність адекватно використовувати ці знання у комунікативних ситуаціях [2].

О. Бахтіна трактує це поняття як сукупність знань, навичок і вмінь, необхідних для успішної міжкультурної взаємодії, що передбачає знання традицій, норм поведінки, ментальних особливостей носіїв мови [11].

С. Сафарян вказує, що соціокультурна компетентність – це не лише знання про культуру, а й розуміння її значення у міжособистісному та міжкультурному спілкуванні, здатність до ефективної комунікації в іншомовному середовищі [14].

Common European Framework of Reference (CEFR) розглядає соціокультурну компетентність як усвідомлення особливостей соціального життя, міжособистісних відносин, традицій, ритуалів та культурних норм мовного середовища [24].

Ці визначення підкреслюють, що соціокультурна компетентність охоплює як знання про культуру, так і здатність застосовувати їх у практичному спілкуванні.

Науковці визначають соціокультурну компетентність як:

- здатність особистості адекватно функціонувати в іншомовному середовищі, враховуючи соціальні та культурні особливості;
- уміння використовувати мову з урахуванням культурного контексту;

- знання про культурні особливості країни мови, що вивчається, та вміння їх застосовувати у комунікації.

Вивчивши різні джерела з проблеми «соціокультурної компетентності», ми для подальшого дослідження зупинилися на такому визначенні.

СКК – це комплекс глибоких знань про країну та її мешканців, соціально-культурні аспекти країни разом із готовністю та здатністю застосовувати ці знання у спілкуванні з носіями іншої культури та мови.

У цьому визначенні немає поняття «вміння», але це не зовсім так. Ключовими поняттями для нас є слова «знання», «готовність» і «здатність». Отже, тут можна побачити синтез знань і вмінь, які неможливо реалізувати без готовності та можливості. Варто зазначити, що поняття «готовність» є одним із ключових у категорії «компетентність».

Знання соціокультурного характеру – це широкий пласт реалій, які існують у конкретній культурі. Як правило, багато з них належать лише до певної культури, вони є цікавими та сповненими новизни для того, хто навчається.

Однак існують такі реалії, які подібні до реалій рідної культури. Тому є ризик виникнення конфлікту культур. Знання соціокультурного характеру завжди включають емоційно-оцінний компонент, і часто ці емоції ґрунтуються на двох підходах: або заперечення чужої культури, або її ідеалізація. В обох випадках спостерігається відсутність критичного мислення.

Існує ще одна проблема, пов'язана зі відомим компонентом культури країни, мова якої вивчається. Культура є безмежною, і досягнути її глибоко та повністю неможливо. Завжди залишатимуться прогалини, сфери незнання, особливо зважаючи на те, що культура постійно розвивається. Нemoжливість досягнути культуру в усій її різноманітності часто викликає у людини стан фрустрації та невпевненості.

Часто з відсутністю критичного мислення пов'язаний комунікативний компонент, який передбачає вміння правильно трактувати культурні події країни, мова якої вивчається. Без сумніву, людині, чий життєвий досвід обмежений віком, складно адекватно оцінювати реалії чужої культури та вибудовувати «правильне» спілкування з її представниками.

У сучасних умовах існує ще одна складність міжкультурного спілкування: його об'єктивна обмеженість, зумовлена неможливістю особистих контактів із представниками культури країни, мова якої вивчається. До певної міри цю проблему вирішує Інтернет, але лише частково.

Не менш складним є питання внутрішнього ставлення, яке виникає у людини до фактів чужої культури. Що стосується національно маркованої лексики, незалежно від сфери спілкування, то тут доречніше говорити про досить високий рівень володіння іноземною мовою, який у шкільному навчанні іноземної мови не передбачається. Тому зазначені компоненти соціокультурної компетентності більше підходять для дорослої людини, вони мають абстрактний характер і виглядають як певний ідеал. Водночас цей ідеал буде недосяжним, якщо завдання формування соціокультурної компетентності не буде поставлене й вирішене ще у школі.

Різні дослідники виділяють різні аспекти СКК, однак найбільш усталеною є така структура [1; 4; 10; 27; 28]:

1. Когнітивний компонент – знання про культуру країни, мова якої вивчається:
 - національні традиції, звичаї, свята;
 - культурні цінності, менталітет;
 - історія, література, мистецтво;
 - норми поведінки, соціальні ролі, етикет.
2. Емоційно-оцінний компонент – ставлення до іншої культури та власної, а також толерантність до міжкультурних відмінностей:
 - усвідомлення культурних відмінностей без стереотипного сприйняття;
 - здатність до емпатії у міжкультурному спілкуванні;
 - позитивне ставлення до мовної та культурної різноманітності.
3. Поведінковий (прагматичний) компонент – вміння застосовувати знання у реальних ситуаціях комунікації:
 - використання відповідних мовних та невербальних засобів спілкування;
 - розуміння підтексту, гумору, іронії, сленгу;

- адаптація до соціокультурних норм спілкування.

4. Комуникативний компонент – здатність вести діалог з носіями мови, враховуючи їхні соціокультурні особливості:

- володіння мовними формулами (привітання, вибачення, подяка тощо);
- знання та використання стилістичних особливостей мови залежно від ситуації;

вміння уникати міжкультурних непорозумінь [1; 4; 10; 27; 28].

Таким чином, аналіз літератури з проблеми дослідження дозволив визначити соціокультурну компетентність як комплекс глибоких знань про країну та її мешканців, соціокультурні аспекти країни разом із готовністю та здатністю застосовувати ці знання у спілкуванні з носіями іншої культури та мови.

1.2. Значення соціокультурної компетентності у вивченні іноземних мов.

Соціокультурна компетентність відіграє ключову роль у процесі вивчення іноземних мов, оскільки вона забезпечує не лише правильне володіння мовними нормами, а й глибоке розуміння культури, традицій та способу мислення носіїв мови. Оволодіння мовою без урахування її культурного контексту може призвести до помилкових інтерпретацій та труднощів у комунікації.

О. Сулік у своїй дисертації "Методика формування соціокультурної компетентності в умовах багатомовного навчання в загальноосвітній школі" теоретично обґрунтувала, створила й експериментально перевірила методику формування соціокультурної компетентності в умовах багатомовного навчання. Вона визначила соціокультурну компетентність як здатність особистості свідомо використовувати набуті знання соціального й культурного контекстів для самовизначення в іншомовному соціумі [16].

О. Сулік підкреслила, що соціокультурна компетентність є самостійним елементом у структурі іншомовної комунікативної компетентності, яка передбачає формування взаємопов'язаних компетенцій: соціокультурної, комунікативної, лінгвокраїнознавчої, культурознавчої, загальнокультурної та соціолінгвістичної. Вона також зазначила, що процес формування соціокультурної компетентності відбувається шляхом зіставлення іншомовної та рідної культур [16].

К. Фодор у своїй дисертації "Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов на засадах міждисциплінарного підходу" досліджувала проблему формування цієї компетентності у майбутніх педагогів [18]. Вона здійснила науковий аналіз ключових категорій дослідження та зазначила, що виникнення терміну "соціокультурна компетентність" в українській методиці вивчення іноземної мови пов'язане з діяльністю міжнародної організації "Рада Європи з культурного співробітництва".

Сучасні дослідження іноземних науковців свідчать про зростаючу увагу до розвитку іншомовної соціокультурної компетентності.

Загалом, іноземні науковці підкреслюють важливість інтеграції соціокультурних елементів у процес вивчення іноземних мов, що сприяє розвитку

міжкультурної компетентності та підготовці учнів до ефективної комунікації в глобалізованому світі.

Основними аспектами СКК є:

1. Знання культурних норм і традицій. Вивчення іноземної мови неможливе без ознайомлення з культурними особливостями країни, де вона є державною. Наприклад, розуміння правил ввічливості, прийнятих у суспільстві, допомагає уникати непорозумінь і сприяє ефективній комунікації. Крім того, знання свят, звичаїв та особливостей побуту дозволяє краще розуміти співрозмовників і спілкуватися на відповідному рівні.

2. Врахування невербальної комунікації. Жести, міміка, дистанція між співрозмовниками можуть суттєво відрізнятись в різних культурах. Те, що в одній країні є звичайним проявом дружелюбності, в іншій може сприйматися як невихованість чи навіть образа. Наприклад, прямий зоровий контакт у деяких культурах свідчить про відкритість і впевненість, а в інших може вважатися проявом неповаги або агресії. Також важливо знати значення специфічних жестів, які в різних країнах можуть мати абсолютно протилежний зміст.

3. Соціальні ролі та етикет. У різних культурах існують особливі правила спілкування між представниками різних соціальних груп. Наприклад, форма звертання до старших, використання титулів або формальне та неформальне спілкування вимагають уваги під час вивчення мови. У деяких культурах важливим є уникнення прямих відмов або критики, тоді як в інших прямотинність сприймається як чесність і відкритість. Також потрібно враховувати правила поведінки в офіційному та неофіційному спілкуванні, адже порушення соціальних норм може спричинити нерозуміння або навіть конфлікти.

4. Історичний та літературний контекст. Розуміння історичних подій, літературної спадщини та фольклору сприяє кращому засвоєнню мови та допомагає іноземному мовцю орієнтуватися в культурному середовищі. Важливо ознайомлюватися з класичними творами, народними переказами, легендами та сучасною літературою, оскільки вони формують мовні конструкції, ідіоматичні вирази та специфіку світогляду носіїв мови. Історичний контекст допомагає

зрозуміти соціальні та політичні процеси, які вплинули на формування мовної культури.

5. Культурні стереотипи та їх вплив на спілкування. Вивчення мови передбачає також роботу з культурними стереотипами. Важливо не тільки знати поширені уявлення про ту чи іншу націю, а й усвідомлювати, наскільки вони можуть бути суб'єктивними або застарілими. Усвідомлення цих стереотипів допомагає уникати упередженості, формувати об'єктивний погляд на культуру та будувати міжкультурний діалог на основі взаємоповаги.

6. Медіакультура та сучасні реалії. Сучасний світ змінюється, і медіапростір відіграє важливу роль у формуванні уявлень про культуру. Соціальні мережі, кіно, музика, новини та реклама мають значний вплив на сприйняття мови і традицій. Вивчення цих аспектів допомагає краще орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі та адаптувати свою комунікацію відповідно до актуальних тенденцій.

Переваги СКК у вивченні іноземних мов:

- Покращення комунікативних навичок – знання соціокультурних особливостей допомагає формулювати висловлювання більш природно та доречно.
- Зниження ризику міжкультурних конфліктів – обізнаність із традиціями та нормами іншої культури сприяє толерантному ставленню та взаєморозумінню.
- Мотивація до вивчення мови – вивчення культури сприяє підвищенню зацікавленості у мовному середовищі та стимулює подальший розвиток навичок.
- Легша адаптація в іншомовному середовищі – соціокультурна компетентність допомагає швидше інтегруватися в нове суспільство та почуватися комфортно серед. Отже, соціокультурна компетентність є важливою складовою у процесі вивчення іноземних мов. Вона сприяє не лише вдосконаленню мовних навичок, а й формуванню міжкультурної толерантності, взаєморозуміння та успішної інтеграції в іншомовне середовище. Тому її розвиток має бути невід'ємною частиною навчального процесу вивчення іноземної мови.

Розвиток СКК учнів старших класів, зокрема на уроках німецької мови можливий через такі шляхи:

1. Використання автентичних матеріалів

- Читання німецькомовної літератури (казки братів Грімм, твори Бертольта Брехта, Франца Кафки).
- Перегляд німецьких фільмів і серіалів (наприклад, *Good Bye, Lenin!*, *Das Wunder von Bern*).
- Робота з німецькими газетами та журналами (*Die Zeit*, *Der Spiegel*).

Автентичний матеріал — це матеріал, який створений для носіїв мови, а не спеціально для навчальних цілей. Це можуть бути тексти, аудіо чи відео, що відображають реальне використання мови в повсякденному житті. Прикладами автентичних матеріалів є новинні статті, відео з інтерв'ю, телевізійні програми, рекламні ролики, інтернет-сторінки, листування, пісні, тощо.

Автентичні матеріали використовуються в навчанні іноземних мов для того, щоб студенти мали змогу ознайомитись з мовою в її реальному контексті, що сприяє кращому розумінню та засвоєнню мови.

2. Застосування цифрових технологій

- Використання інтерактивних платформ (*Deutsche Welle*, *Goethe-Institut*).
- Віртуальні екскурсії Німеччиною (музеї, історичні місця).
- Комунікація з носіями мови через соціальні мережі або освітні портали.

Цифрові технології (ЦТ) — це сукупність методів, інструментів і систем, що використовують цифрову інформацію для обробки, зберігання, передачі та аналізу даних. Вони включають програмне забезпечення, апаратні засоби, мережеві технології та різні цифрові інтерфейси, які дозволяють автоматизувати і покращувати різні аспекти життєдіяльності людини, зокрема в освіті, бізнесі, комунікаціях та науці.

Цифрові технології можуть включати такі компоненти, як комп'ютери, мобільні пристрої, інтернет, хмарні обчислення, штучний інтелект, Інтернет речей

(IoT), великі дані та інші інноваційні інструменти для розвитку і модернізації суспільних процесів.

3. Проектна діяльність

- Підготовка презентацій про традиції та звичаї Німеччини.
- Організація тематичних днів (наприклад, "Oktoberfest у класі").
- Спільні проекти зі школами-партнерами з Німеччини (обмін відеозверненнями або листами).

Проектна діяльність — це процес планування, організації, виконання та контролю виконання завдань, спрямованих на досягнення конкретних цілей у межах визначеного часу, ресурсів і бюджетних обмежень. Проектна діяльність передбачає створення унікальних результатів, що можуть бути у вигляді продуктів, послуг або змін в організації чи суспільстві.

Проектна діяльність включає кілька етапів:

1. Ініціація — визначення мети і цілей проекту, оцінка його доцільності.
2. Планування — розробка плану дій, розподіл ресурсів, визначення строків і бюджету.
3. Виконання — реалізація запланованих заходів.
4. Моніторинг і контроль — стеження за прогресом проекту і коригування діяльності, якщо це необхідно.
5. Завершення — оцінка результатів і закриття проекту.

Проектна діяльність зазвичай орієнтована на інновації, розвиток та досягнення конкретних, вимірюваних результатів, що відрізняють її від повсякденної діяльності.

4. Рольові ігри та дискусії

- Сценки з повсякденного життя (замовлення в ресторані, бесіда з лікарем).
- Дебати на актуальні теми (екологія, освіта, молодіжна культура).
- Інсценізація німецьких свят (Різдво, Великдень, Карнавал).

5. Вивчення міжкультурних відмінностей

- Порівняння українських і німецьких традицій.

- Аналіз стереотипів про Німеччину та німців.
- Ознайомлення з особливостями ділового етикету.

Рольові ігри — це метод навчання, у якому учасники приймають на себе певні ролі і взаємодіють з іншими учасниками, імітуючи реальні ситуації або сценарії. Метою рольових ігор є розвиток комунікативних, соціальних і когнітивних навичок, а також підвищення розуміння учасниками різних точок зору і стратегій взаємодії. Рольові ігри часто використовуються у навчанні для тренування практичних навичок, наприклад, у мовному навчанні, бізнес-тренінгах, психологічному консультуванні тощо.

Дискусія — це форма колективного обговорення, де учасники обмінюються думками, висловлюють свої точки зору та аргументи з певного питання чи теми. Дискусія зазвичай включає аргументацію, запитання, контраргументи та пошук компромісів. Вона допомагає учасникам розвивати критичне мислення, вміння слухати інших, аналізувати та формулювати власну думку. Дискусії широко застосовуються в навчанні, наукових обговореннях, політичних дебатах та багатьох інших сферах.

6. Комунікативний підхід (КП)

- Організація відеочатів із німецькими школярами.
- Використання методу "tandem learning" (обмін знаннями з носіями мови).
- Ведення особистого щоденника або блогу німецькою мовою.

КП — це метод навчання іноземним мовам, орієнтований на розвиток здатності учнів ефективно використовувати мову для комунікації в реальних життєвих ситуаціях. Основною метою є не просто засвоєння граматичних правил чи лексики, а формування навичок і вмінь, необхідних для спілкування.

Важливими аспектами комунікативного підходу є:

1. Акцент на практичне використання мови: учні працюють над ситуаціями, що імітують реальні життєві контексти, щоб удосконалити навички спілкування.

2. Інтерактивність: учасники активно взаємодіють один з одним, обмінюються думками, аргументами, що дозволяє підвищити рівень мовної активності.

3. Ситуаційний підхід: навчання базується на різноманітних реальних ситуаціях, у яких учні можуть застосовувати свої мовні знання.

КП сприяє розвитку мовної і соціокультурної компетентності, адже він орієнтований на реальну взаємодію та вираження особистих думок, а не лише на точне відтворення мовних конструкцій.

Усі ці методи допомагають учням не лише засвоїти мову, а й зрозуміти культуру, традиції та особливості життя в Німеччині, що є важливим аспектом соціокультурної компетентності.

1.3. Методичні підходи до формування соціокультурної компетентності.

Формування соціокультурної компетентності у вивченні іноземних мов ґрунтується на різних методичних підходах. Ось основні з них:

1. Комунікативний підхід

Орієнтований на розвиток навичок спілкування в реальних життєвих ситуаціях.

Включає рольові ігри, діалоги, дебати, обговорення.

Використовуються автентичні матеріали (статті, відео, аудіо).

Навчає учнів правильно інтерпретувати культурні особливості мовленнєвих ситуацій.

Х. Шмідт займався проблемами мовної освіти і розвитком комунікативного підходу в навчанні іноземних мов. Він стверджував, що навчання мови має бути інтерактивним і базуватися на реальних ситуаціях [36].

М. Ларракін працював над розвитком комунікативних методик навчання, зокрема в контексті культурних та соціальних аспектів мовної взаємодії [31].

КП у мовному навчанні — це метод, який зосереджує увагу на розвитку здатності учнів використовувати мову для досягнення комунікативних цілей. Він включає не тільки граматику та лексику, але й навички слухання, говоріння, читання та письма в контексті реальних комунікаційних ситуацій.

КП до навчання іноземних мов акцентує на інтеграції мовних навичок у реальні комунікативні практики, що дозволяє студентам навчатися мови в контекстах, які мають значення для їхнього повсякденного життя, і забезпечує розвиток мовної компетентності через активне залучення до комунікаційних процесів.

КП — це підхід, який виходить з принципу, що мовне навчання є ефективним тоді, коли учні навчаються використовувати мову для досягнення конкретних результатів в реальних життєвих ситуаціях, акцентуючи на значенні контексту, функціональності та інтерпретації повідомлень.

Ключові аспекти цього підходу включають:

- розвиток здатності до спілкування;
- визнання важливості культурного контексту в спілкуванні;

- використання реальних матеріалів (а не лише синтетичних або граматичних вправ);
- інтерактивне навчання через рольові ігри, дискусії, практичні завдання.

2. Країнознавчий підхід

Передбачає вивчення традицій, звичаїв, історії, мистецтва країни, мова якої вивчається.

Використовуються презентації, проєкти, відеоекскурсії, тематичні уроки.

Включає аналіз міжкультурних відмінностей та їхнє обговорення.

В. Рейнерт активно працював над концепцією міжкультурної компетентності і краєзнавства в контексті мовної освіти. Він акцентував увагу на важливості знань про культуру та суспільство для ефективного навчання мовам [33].

К. Жеремі який досліджував зв'язок між мовним і культурним навчанням, підкреслюючи значення країнознавства в процесі формування міжкультурної компетентності [25].

І. Кнор працювала в області країнознавства та міжкультурної комунікації, пропагуючи підхід, за якого учні вивчають іноземну мову не лише як систему знаків, але й як частину культури та суспільства [30].

Країнознавчий підхід в навчанні іноземним мовам — це метод, який передбачає інтеграцію знань про культуру, історію, традиції, соціальні особливості та географічні аспекти країни, мова якої вивчається, у процес навчання. Цей підхід сприяє розвитку міжкультурної компетентності, допомагаючи учням краще розуміти не тільки саму мову, а й контекст її використання в реальному житті.

Основними характеристиками краєзнавчого підходу є:

1. Інтеграція культури та мови: учні вивчають мову в контексті її культурного середовища, що включає знання про традиції, звичаї, соціальні норми, історію та сучасне життя носіїв мови.
2. Міжкультурне спілкування: розвиток умінь спілкуватися з представниками інших культур на основі знань про специфіку їхніх культурних особливостей.

3. Контекстуалізація мовного навчання: учні ознайомлюються з реальними ситуаціями, в яких застосовується мова, зокрема через засоби масової інформації, літературу, кінематографію, музику, що допомагає розширити їхнє розуміння соціокультурних аспектів мови.

Цей підхід важливий для формування соціокультурної компетентності учнів і надає їм змогу більш ефективно комунікувати та взаємодіяти з носіями мови в реальних життєвих ситуаціях.

3. Культурологічний підхід

Передбачає знайомство з культурними кодами та символами іншої країни.

Включає вивчення етикету, соціальних норм, менталітету носіїв мови.

Використовується аналіз мистецтва, літератури, кіно.

Культурологічний підхід — це методологічний підхід у навчанні, який передбачає вивчення мови та інших дисциплін через призму культури. Він ґрунтується на розумінні того, що мова є невід'ємною частиною культури народу, який нею розмовляє, і включає вивчення традицій, цінностей, менталітету, історії та соціальних норм цього народу.

Н. Кіш зазначала, що по-перше, культурологічний підхід забезпечує вивчення загальнотеоретичних основ розвитку полікультурної мовної особистості студента в процесі досліджуваних мов, культур і цивілізацій. По-друге, він концентрує увагу на ціннісно-орієнтаційний зміст культурознавчої освіти засобами мов, які вивчаються. По-третє, він дозволяє визначати принципи культурознавчої освіти засобами мов, які вивчаються, з урахуванням соціокультурного контексту їх вивчення і навчання їм. По-четверте, культурологічний підхід дозволяє звернутися до проблем відбору культурологічного матеріалу для навчальних цілей, його структурування для різних освітніх контекстів і розробки технології експертної оцінки культурознавчого наповнення навчальної літератури [7].

Основними характеристиками культурологічного підходу є:

- Інтеграція культури та навчального процесу – мова вивчається не ізолювано, а в контексті культури її носіїв.

- Розвиток міжкультурної компетентності – учні навчаються сприймати й аналізувати культурні особливості інших народів, що сприяє формуванню толерантності та розширенню світогляду.

- Використання автентичних матеріалів – в освітньому процесі застосовуються тексти, відео, мистецтво, література, що відображають реальну культуру країни досліджуваної мови.

- Формування соціокультурної компетентності – учні освоюють правила мовленнєвої поведінки, жестові комунікації, особливості етикету, характерні для носіїв мови.

4. Діяльнісний підхід

Орієнтований на активну участь учнів у навчальному процесі.

Включає проєктну діяльність, виконання творчих завдань.

Передбачає навчання через практичний досвід (підготовка виступів, театралізація, дослідження культурних традицій).

М. Шмир обґрунтувала теоретичні та практичні аспекти впровадження діяльнісного підходу у підготовку майбутніх вчителів іноземних мов [19].

О. Онопрієнко у своїй доповіді «Діяльнісний підхід як передумова досягнення обов’язкових та очікуваних результатів навчання молодших школярів» розкриває сутнісні ознаки діяльнісного підходу та його роль у досягненні результатів навчання [12].

Діяльнісний підхід – це методологічний підхід у педагогіці, який ґрунтується на тому, що навчання відбувається через активну діяльність учня. Головний принцип цього підходу – знання засвоюються не шляхом пасивного сприйняття інформації, а через практичну діяльність, взаємодію та розв’язання реальних задач.

Основними характеристиками діяльнісного підходу є:

- Активна роль учня – учень є не просто слухачем, а активним учасником навчального процесу.

- Зв’язок із реальним життям – навчання відбувається через виконання практичних завдань, проєктів, досліджень.

- Формування навичок самостійного мислення – учень розвиває вміння аналізувати, синтезувати інформацію та приймати рішення.
- Співпраця та комунікація – навчання часто включає роботу в парах, групах, дискусії та рольові ігри.
- Рефлексія – учні аналізують власну діяльність, оцінюють результати та коригують свої дії.

5. Соціокогнітивний підхід

Базується на взаємозв'язку мови, мислення та соціального контексту.

Формує здатність аналізувати та інтерпретувати культурні явища.

Використовує кейс-методи, аналіз ситуацій, міжкультурні тренінги.

Соціокогнітивний підхід — це напрям у психології, який пояснює поведінку людини через взаємодію когнітивних (пізнавальних), поведінкових і соціальних факторів. Він ґрунтується на ідеї, що навчання і розвиток відбуваються не лише через особистий досвід, а й через спостереження за іншими людьми, соціальні взаємодії та культурний контекст.

Основними положеннями соціокогнітивного підходу є:

- Модель взаємного детермінізму (А. Бандура): поведінка, особистість і середовище взаємно впливають одне на одного [20].
- Навчання через спостереження: люди навчаються, спостерігаючи за поведінкою інших і наслідками цієї поведінки.
- Саморегуляція та самоефективність: люди можуть контролювати свою поведінку та досягати цілей завдяки віру в свої можливості.

Соціокогнітивний підхід широко застосовується у вихованні, мотивації, психології особистості та освіті.

6. Інтерактивний підхід

Передбачає активну взаємодію між учнями.

Включає методи групової роботи, дискусії, симуляції.

Залучає цифрові технології (онлайн-форуми, відеозустрічі з носіями мови)

[20].

Д. Джонесен був одним із перших, хто досліджував, як сучасні технології можуть підтримати інтерактивне навчання, сприяючи розвитку критичного мислення та глибокого розуміння матеріалу [29].

А. Бандура, чия теорія соціального навчання, що включає ідею навчання через спостереження, має безпосереднє відношення до інтерактивного підходу. Його дослідження вказують на важливість взаємодії між учнями для покращення навчання через соціальні контакти [20].

Р. Маєр вивчав, як люди навчаються за допомогою мультимедійних ресурсів. Його теорії когнітивного навчання та мультимедійного навчання підкреслюють важливість інтерактивних і технологічно підтриманих підходів у освіті [32].

Інтерактивний підхід — це підхід до навчання, який акцентує увагу на активній взаємодії між учасниками навчального процесу (вчитель-учень, учень-учень, учень-навчальний матеріал). Важливою рисою цього підходу є те, що навчання відбувається через практичне використання знань у реальних ситуаціях, де учні можуть обмінюватися думками, задавати питання, робити припущення та розв'язувати проблеми разом.

Основними характеристиками інтерактивного підходу є:

- Спільна діяльність: учні працюють у групах, обговорюють, аналізують і вирішують завдання разом.
- Активне залучення учнів: вони є не тільки пасивними отримувачами знань, але й активними учасниками процесу навчання.
- Розвиток критичного мислення: через обговорення, дебати, вирішення проблем учні вчаться самостійно мислити та оцінювати інформацію.
- Використання сучасних технологій: інтерфейси онлайн-платформ, інтерактивні дошки, відео- та аудіоматеріали можуть бути частиною цього підходу.

Зворотний зв'язок: постійна взаємодія між учителями та учнями дозволяє коригувати процес навчання в реальному часі.

Інтерактивний підхід широко використовується в освітніх установах для розвитку комунікативних навичок, критичного мислення та співпраці серед учнів.

Усі ці підходи можуть комбінуватися залежно від рівня знань учнів і навчальних цілей. Вони допомагають не лише вивчити мову, а й розуміти культуру та традиції носіїв мови.

РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ ПОДКАСТІВ ЯК ІННОВАЦІЙНОГО ЗАСОБУ НАВЧАННЯ.

2.1. Подкасти як освітній ресурс: визначення, особливості та переваги.

Подкасти — це серії аудіо- або відеофайлів, які доступні для завантаження та прослуховування через Інтернет. Зазвичай подкасти мають форму регулярних випусків, що виходять на певну тематику, і можуть включати інтерв'ю, лекції, обговорення чи розповіді.

Вчені відзначають значну роль подкастів у розвитку мовних навичок, особливо у вивченні іноземних мов. Подкасти є доступним, інтерактивним та ефективним ресурсом, який дозволяє студентам покращувати аудіювання, збагачувати словниковий запас і занурюватися в реальне мовне середовище. Вони також сприяють розвитку автономії у навчанні, даючи студентам можливість навчатися у будь-який час і в будь-якому місці.

Дж. Р. Барлов підкреслює, що подкасти дозволяють учням не тільки покращити свої слухові навички, але й розширити словниковий запас, оскільки вони надають можливість слухати мову в контексті різноманітних ситуацій. Вона вважає, що подкасти можуть бути використані як основний або додатковий інструмент для розвитку мовних навичок, оскільки вони зручні, доступні та інтерактивні [22].

Дж. С. Річардс вказує на важливість інтерактивних аспектів подкастів. Він вважає, що така форма навчання дозволяє студентам активніше залучатися до мовного процесу, дає можливість працювати з матеріалами на своєму рівні й індивідуально адаптувати навчання до своїх потреб [34].

Г. Гончаренко зазначає, що подкасти є чудовим інструментом для підвищення мотивації студентів. Вона підкреслює, що подкасти дозволяють студентам мати безперервний доступ до матеріалу, який можна прослуховувати повторно, що є важливим для успішного засвоєння іноземної мови [4].

І. Сорока наголошує, що подкасти дають студентам можливість взаємодіяти з носіями мови, покращують розуміння різних акцентів і стилів мовлення, що є важливим для реального спілкування на іноземній мові [15].

Л. Дж. Бекер зазначає, що подкасти сприяють розвитку критичного мислення у студентів, оскільки вони можуть активно слухати та аналізувати

матеріали, отримуючи зворотний зв'язок або додаткові ресурси для вивчення мовних аспектів [21].

Основні характеристики подкастів:

1. Аудіо- або відеоформат: найчастіше це аудіофайли (наприклад, MP3), але є й відеоподкасти.
2. Регулярні випуски: подкасти часто публікуються на регулярній основі (щодня, щотижня, щомісяця тощо).
3. Підписка: користувачі можуть підписатися на подкасти через спеціальні платформи або додатки, і нові випуски автоматично завантажуються або стають доступними для прослуховування.
4. Тематика: подкасти охоплюють безліч тем, від новин і культури до навчання, технічних тем і розваг.

Для прослуховування подкастів використовують різноманітні платформи та додатки, такі як Apple Podcasts, Spotify, Google Podcasts, Stitcher та інші. Подкасти популярні завдяки зручності: їх можна слухати в будь-який час і в будь-якому місці (наприклад, під час поїздок або тренувань).

Основними перевагами подкастів як освітнього ресурсу є:

1. Зручність та доступність: Подкасти можна слухати в будь-який час і в будь-якому місці, що робить їх ідеальним інструментом для людей з обмеженим часом або зайнятим графіком. Слухати їх можна під час поїздок, тренувань, виконання домашніх справ тощо.
2. Покращення слухових навичок: Подкасти є чудовим способом для розвитку навичок слухання, особливо для вивчення іноземних мов. Учні можуть слухати реальну мову, що використовується носіями, що покращує їх розуміння мови та звикання до її природного темпу, акцентів і інтонацій.
3. Широкий вибір контенту: Подкасти охоплюють різні тематичні області, що дозволяє кожному знайти матеріал за інтересами. Вони можуть бути корисними для учнів різних рівнів підготовки: від початківців до досвідчених користувачів.

4. Створення інтерактивного навчального процесу: В деяких випадках подкасти включають інтерактивні елементи — наприклад, запитання або завдання, що дозволяють слухачам взаємодіяти з матеріалом, закріплюючи отримані знання.

5. Мотивація до навчання: Подкасти можуть зробити навчання більш цікавим і захоплюючим, адже багато з них створюються у форматі розповідей, інтерв'ю або дискусій, що привертають увагу та зберігають інтерес слухача. Вони також можуть бути спрямовані на конкретні інтереси слухачів, що підвищує мотивацію до навчання.

6. Самостійне навчання: Подкасти дозволяють студентам навчатися самостійно, без необхідності слідувати традиційному класичному розкладу. Вони дають можливість вибору теми, швидкості та формату навчання.

7. Покращення пам'яті та уваги: Регулярне слухання подкастів може допомогти покращити пам'ять, оскільки процес слухання вимагає концентрації уваги і активної обробки інформації. Додатково, багато подкастів дають можливість відтворювати матеріал для повторного прослуховування, що сприяє кращому запам'ятовуванню.

Подкасти є ефективним і зручним освітнім ресурсом, який може значно збагачувати навчальний процес. Вони дають можливість не тільки отримувати нові знання, а й розвивати критичне мислення, слухові навички та збагачувати словниковий запас. Зручність у використанні, доступність та великий вибір тематик роблять подкасти важливим інструментом для учнів, студентів та всіх, хто бажає розвиватися у різних галузях знань.

Подкасти можуть бути класифіковані за різними критеріями, такими як формат, тематика, цільова аудиторія та інші. Ось кілька основних видів подкастів на основі різних аспектів:

1. За форматом:

- Інтерв'ю: Подкасти, в яких ведучі або учасники беруть інтерв'ю у експертів, знаменитостей чи інших цікавих людей. Вони часто сприяють обміну досвідом і знаннями.
- Розповідь (Solo): Один ведучий або декілька ведучих розповідають про певні події, теми чи ідеї. Це можуть бути освітні або розважальні подкасти.

- Дискусії та дебати: Ведучі або гості обговорюють різні аспекти певної теми, іноді мають суперечливі погляди. Такі подкасти можуть бути більше орієнтовані на аналіз та критичне мислення.

- Навчальні (Edutainment): Освітні подкасти, які об'єднують навчання і розвагу. Вони можуть бути науково-популярними, з інтерактивними елементами або спрощеними для широкої аудиторії.

- Міні-серії: Подкасти, які випускають епізоди в обмеженій кількості, часто з серійною сюжетною лінією. Може бути подібним до аудіокниги.

- Панельні обговорення: У подкастах цього формату кілька людей обговорюють різні питання, часто з різними точками зору, у вигляді панелі.

2. За тематикою:

- Новини та поточні події: Подкасти, що обговорюють новини, політику, економіку та інші актуальні події. Вони можуть включати щоденні чи щотижневі огляди.

- Наука та технології: Подкасти, що охоплюють наукові досягнення, технічні інновації, дослідження та інші теми науки.

- Мовні навчання та освіта: Подкасти, що допомагають вивчати нові мови, граматику, лексичні теми.

- Культура та мистецтво: Теми, що стосуються мистецтва, культури, історії, кінематографу, музики та літератури.

- Психологія та саморозвиток: Подкасти, що займаються питаннями особистісного росту, самопізнання, мотивації, психологічної допомоги.

- Кримінальні історії та детективи: Це популярний жанр, який фокусується на розслідуваннях кримінальних справ або розповідях про відомі злочини.

- Бізнес та фінанси: Подкасти, що охоплюють питання економіки, фінансів, підприємництва, кар'єри.

- Спорт: Подкасти, присвячені спортивним подіям, аналітиці, оглядам матчів, особистостям у спорті.

3. За цільовою аудиторією:

- Для дорослих: Подкасти, орієнтовані на дорослих слухачів, які можуть містити складні теми або мову для старших слухачів.
- Для дітей: Освітні або розважальні подкасти, які створені спеціально для дітей. Вони можуть включати навчальні історії, пісні, гри тощо.
- Для підлітків: Подкасти, орієнтовані на молодь і підлітків, що часто містять питання самопізнання, взаємодії в соціальних мережах, навчання і т.д.

4. За тривалістю:

- Короткі (Short-form): Подкасти тривалістю від 5 до 20 хвилин, зазвичай вони охоплюють одну тему або інсайт.
- Довгі (Long-form): Подкасти, які тривають більше ніж годину і часто містять глибоке 5. За стилем подачі контенту:
 - Інформативні: Містять факти, дослідження, інтерв'ю з експертами на теми науки, технологій, культури, тощо.
 - Розважальні: Орієнтовані на комедію, розваги, історії, шоу, що просто допомагають слухачам розслабитись і посміятись.
 - Мотиваційні: Подкасти, які мотивують слухачів на досягнення цілей, розкриття потенціалу і розвитку.

Подкасти мають величезну різноманітність, що дозволяє кожному знайти контент, який відповідає їх інтересам та цілям. Вони є універсальним ресурсом, що сприяє освітньому процесу, саморозвитку та просто надає можливість отримувати нові знання в зручний спосіб.

Ось кілька прикладів подкастів німецькою мовою в різних категоріях:

1. Новини та поточні події:

- "Die Zeit – Verbrechen". Подкаст про кримінальні історії, який аналізує справи, що здригнули Німеччину.
- "Tagesschau in 100 Sekunden". Короткий огляд найважливіших новин за день, поданий у форматі 100 секунд.

2. Наука та технології:

- "Wissenschaft im Brennpunkt". Подкаст, який висвітлює актуальні наукові дослідження та їх вплив на суспільство.

- "Methodisch Inkorrekt". Подкаст про науку та технології з гумористичним підходом.

3. Мовне навчання:

- "Deutsch – warum nicht?" (Deutsche Welle). Освітній подкаст для вивчення німецької мови для початківців та середнього рівня.

- "Coffee Break German". Подкаст для тих, хто хоче вивчати німецьку мову за допомогою зручних уроків, що розбиті на частини.

4. Культура та мистецтво:

- "Kulturpessimisten". Обговорення сучасних культурних подій, тенденцій у мистецтві, кіно, літературі.

- "Der Klang der Familie". Подкаст про історію електронної музики та її розвиток.

5. Психологія та саморозвиток:

- "Thementag – Psychologie". Подкаст, який обговорює важливі психологічні теми та аспекти особистісного розвитку.

- "Lebe Lieber". Подкаст, присвячений темам мотивації, особистісного росту та позитивного мислення.

6. Кримінальні історії та детективи:

- "Fest und Flauschig". Один з найпопулярніших подкастів Німеччини, де ведучі розмовляють на різні теми, інколи дотичні до злочинів та правопорушень.

- "Tatort: Germany". Подкаст про реальні кримінальні справи, які стали відомими в Німеччині.

7. Бізнес та фінанси:

- "Unternehmerwissen in 15 Minuten". Подкаст для підприємців, де кожен епізод охоплює важливі аспекти бізнесу за 15 хвилин.

- "Finanzfluss Podcast". Подкаст, що розповідає про фінанси, інвестиції, економіку та заощадження.

8. Спорт:

- "Alles zu Fußball". Обговорення новин та подій з футбольного світу, включаючи німецьку Бундеслігу та міжнародні матчі.

- "Die Fußballshow". Подкаст, що спеціалізується на новинах, аналітиці та цікавих фактах про футбол.

9. Для дітей:

- "Der Kinderpodcast". Освітні та розважальні подкасти для дітей, що охоплюють різні теми від науки до казок.

- "Ohrenbär". Подкаст, який пропонує дітям цікаві історії та аудіоказки, створені для малечі.

Ці подкасти можуть допомогти не лише вивчати мову, але й знайомитись з німецькою культурою, наукою, бізнесом, а також просто насолоджуватись цікавим контентом.

Подкасти відіграють важливу роль у процесі вивчення іноземних мов, оскільки вони забезпечують безліч переваг для мовного розвитку. Ось кілька основних аспектів їх використання:

1. Розвиток навичок слухання: Подкасти допомагають учням покращити здатність розуміти мову на слух. Вони забезпечують доступ до живої, природної мови, яку використовують носії мови. Це дає змогу слухати різні акценти, стилі мовлення та темп мови, що є важливим для реального спілкування.

2. Розширення словникового запасу: Слухаючи подкасти на різні теми, учні можуть знайомитися з новими словами і виразами, які використовуються в повсякденному житті. Це дозволяє покращити активне володіння мовою і застосовувати нові слова в контексті.

3. Ознайомлення з культурними аспектами: Подкасти часто включають обговорення культурних, історичних або соціальних тем, що допомагає учням краще розуміти контекст мови та розвивати міжкультурну компетенцію. Знання культурних особливостей важливе для ефективного спілкування на іноземній мові.

4. Гнучкість у навчанні: Подкасти дозволяють вивчати мову у зручний для себе час і в будь-якому місці — вдома, в транспорті, на прогулянці. Вони можуть бути відтворені повторно, що дає можливість поглибити розуміння матеріалу.

5. Залучення до реальних розмов: Багато подкастів використовують реальні бесіди, інтерв'ю або дискусії, що дозволяє слухачам звикнути до швидкості

та інтонації носіїв мови, а також до розмовної мови, що зазвичай не викладається у класних підручниках.

6. Поліпшення вимови та інтонації: Слухаючи носіїв мови, учні можуть краще відтворювати правильну вимову, інтонацію та ритм мови, що є важливим аспектом усного спілкування.

7. Мотивація та інтерес до навчання: Подкасти охоплюють величезний спектр тем і жанрів — від новин до науково-популярних програм, що дає можливість знайти подкасти на будь-який смак. Це дозволяє учням вивчати мову через те, що їм цікаво, що сприяє більшій мотивації до навчання.

Отже, подкасти є потужним інструментом для вивчення іноземних мов, сприяючи розвитку різних мовних навичок у контексті реального використання мови.

2.2. Роль німецькомовних подкастів у розвитку соціокультурної компетентності.

Сучасні ЦТ надають широкі можливості для вивчення іноземних мов, і одним із ефективних інструментів у цьому процесі є подкасти. Німецькомовні подкасти відіграють важливу роль у розвитку соціокультурної компетентності, яка є невід'ємною складовою успішного міжкультурного спілкування.

СКК охоплює знання, навички та установки, необхідні для ефективної комунікації у певному соціокультурному середовищі. Вона включає:

- розуміння норм, традицій, менталітету та цінностей носіїв мови;
- володіння формами ввічливості, етикетом і невербальними засобами комунікації;
- здатність адаптуватися до соціальних та культурних контекстів.

Німецькомовні подкасти забезпечують слухачів справжнім мовним матеріалом, що допомагає зануритися в автентичне мовне середовище. Вони мають кілька ключових переваг:

1. Автентичність мови та вимови.

Подкасти створюються носіями мови, що сприяє формуванню правильної вимови та інтонації. Це допомагає слухачам звикнути до різних акцентів і діалектів.

2. Розширення словникового запасу.

Аудіоматеріали містять розмовну лексику, ідіоми та фразеологізми, що дозволяє краще зрозуміти живу мову.

3. Знайомство з культурними аспектами.

Подкасти часто містять розповіді про традиції, звичаї, соціальні норми та реалії життя в німецькомовних країнах, що сприяє розвитку культурної обізнаності.

4. Розвиток аудіосприйняття.

Слухання різних мовних реєстрів і швидкостей мовлення тренує навички розуміння мови на слух.

5. Гнучкість і доступність.

Подкасти можна слухати в будь-який зручний час: під час поїздок, занять спортом чи відпочинку, що робить навчання більш ефективним.

У своїх дослідженнях українські науковці аналізували використання подкастів як інноваційного засобу навчання іноземних мов, зокрема німецької, та їх вплив на формування іншомовної компетентності студентів. Ось основні положення їхніх робіт:

О. Ковтун, Т. Гармаш та Н. Хайдарі у статті «Потенціал технології подкастинг у формуванні іншомовної компетентності майбутніх перекладачів» дослідили переваги та недоліки використання подкастів у навчанні іноземних мов. Вони зазначили, що подкасти [8]:

- Дозволяють студентам працювати з автентичним мовним матеріалом, що сприяє розвитку їхньої комунікативної компетентності [8].
- Надають можливість неформального навчання та ознайомлення з різними діалектами і варіантами мови.
- Є зручними у використанні, особливо в умовах дистанційного навчання.

Серед недоліків вони відзначили відсутність автоматизованої системи перевірки відповідей та обмеженість у зворотному зв'язку. Автори також поділилися досвідом використання німецькомовного подкасту «The Easy German Podcast» та англomовних подкастів Speakout (Pearson) і «CNN 10» у підготовці майбутніх перекладачів.

О. Кіршова у статті «Подкаст як засіб навчання німецької мови студентів-філологів» авторка проаналізувала сучасні дослідження щодо використання подкастів у вивченні іноземних мов. Вона запропонувала класифікацію подкастів на [6]:

- Автентичні подкасти, які не є дидактизованими і потребують ретельного відбору відповідно до рівня володіння мовою студентів.
- Спеціальні подкасти для вивчення німецької мови, які можуть містити субтитри як вербальну опору для аудіювання.

Авторка виділила такі цілі використання подкастів:

- Формування соціокультурної компетентності.

- Розвиток навичок аудіювання та отримання країнознавчої інформації.
- Розвиток навичок говоріння.

Вона також надала перелік німецькомовних подкастів, які можуть використовуватися у навчанні майбутніх учителів німецької мови, та сформулювала методичні рекомендації для викладачів щодо їх використання [6].

Ці дослідження підкреслюють важливість інтеграції подкастів у процес навчання іноземних мов для покращення мовних навичок та ознайомлення студентів з культурними аспектами мови, що вивчається.

Існує безліч популярних німецькомовних подкастів для розвитку соціокультурної компетентності учнів. Ми назвемо лише кілька з них:

1. *"Slow German" з Анікою Зайдел*

Ідеальний варіант для тих, хто тільки починає вивчати мову. Випуски містять прості тексти з чіткою вимовою на різні теми.

2. *"Deutschlandfunk Kultur"*

Охоплює широкий спектр тем: від політики та історії до повсякденного життя в Німеччині.

3. *"Easy German"*

Включає реальні розмови з носіями мови, що дає можливість вивчати лексику та структури в природному контексті.

4. *"Lern Deutsch – Die Podcast-Serie"*

Освітній подкаст, створений Goethe-Institut, зосереджений на розмовних ситуаціях та культурних особливостях Німеччини.

Окрім вище описаних німецькомовних подкастів існують ще ті, які використовуються учнями старших класів для вивчення німецької мови в цілому та вдосконалення соціокультурних знань. Саме такі подкасти допомагають зануритись у умовне середовище та мотивують до комунікації, вдосконалюють мовну, мовленнєву та соціокультурну компетентність учнів старших класів на уроках німецької мови та за їх межами.

Зупинимось на них більш детально та подаємо опис кожного з них.

1. *Deutschlandfunk – Der Tag"*

Приклад впливу: Завдяки цьому подкасту слухачі отримують глибокий аналіз політичних, соціальних та економічних подій у Німеччині. Наприклад, епізод про дебати навколо інтеграції біженців дає змогу краще зрозуміти німецьке суспільство, його цінності та виклики.

2. *"Easy German"*

Приклад впливу: Подкаст знайомить слухачів з розмовною німецькою та соціокультурним контекстом. Наприклад, в одному з випусків ведучі пояснюють особливості німецької ввічливості та спілкування в побутових ситуаціях, що допомагає уникнути культурних непорозумінь.

3. *"Lage der Nation"*

Приклад впливу: Це політичний подкаст, який допомагає зрозуміти не лише політичну систему Німеччини, а й суспільні настрої. Наприклад, випуск про боротьбу з кліматичними змінами в Німеччині дозволяє усвідомити, як громадяни та уряд реагують на екологічні виклики.

4. *"Gemischtes Hack"*

Приклад впливу: Гумористичний подкаст, який через жартівливий формат знайомить слухачів із сучасною молодіжною культурою, сленгом та ментальністю німців. Наприклад, обговорення про "Typisch Deutsch" (що типово для німців) допомагає зрозуміти стереотипи та реалії німецького повсякденного життя.

5. *"Slow German mit Annik Rubens"*

Приклад впливу: Подкаст розповідає про традиції, історію та культуру Німеччини. Наприклад, випуск про свято Oktoberfest пояснює його походження, значення та сучасні особливості, допомагаючи слухачам краще інтегруватися в німецьке культурне середовище.

Таким чином, німецькомовні подкасти не лише допомагають покращити мовні навички, а й дають змогу глибше зануритися в культуру, традиції та актуальні питання суспільства.

Для ефективного формування СКК учнів старших класів на уроках німецької мови, вчителі повинні послуговуватись основними та сучасними методами використання подкастів у навчанні:

1. Активне слухання. Корисно повторювати окремі фрази, робити паузи та намагатися самостійно переказувати почуте.
2. Ведення словника. Записування нових слів і виразів із подкастів сприяє їх запам'ятовуванню та активному використанню.
3. Обговорення прослуханого. Участь у мовних клубах або дискусіях допомагає закріпити матеріал та розвинути навички критичного мислення.
4. Зміна рівня складності. Початківцям варто обирати подкасти з адаптованою мовою, а досвідченіші слухачі можуть занурюватися в автентичні радіопередачі та інтерв'ю.

Отже, німецькомовні подкасти є ефективним інструментом для розвитку соціокультурної компетентності, оскільки вони не лише покращують мовні навички, а й сприяють глибшому розумінню культурних особливостей носіїв мови. Завдяки регулярному слуханню можна значно покращити сприйняття на слух, розширити словниковий запас і навчитися адаптуватися до різних соціальних ситуацій у німецькомовному середовищі.

2.3. Аналіз діяльності учнів старших класів з використанням німецькомовних подкастів у процесі формування соціокультурної компетентності.

Технологія роботи з подкастом на занятті збігається з технологією роботи над аудіотекстом і складається з трьох етапів [11]:

- Переддемонстраційний етап (мета – зняти можливі труднощі сприйняття аудіотексту).
- Демонстраційний етап (мета – проконтролювати ступінь сформованості різних мовних навичок і мовленнєвих умінь, а також продовжити їх розвиток).
- Післядемонстраційний етап (мета – використовувати вихідний текст як опору для розвитку умінь в усному або письмовому мовленні).

М. Алан [34] пропонує розбивати відеоматеріали на фрагменти та працювати з кожним із них окремо, залежно від поставлених цілей і індивідуальних потреб учнів.

При роботі з відеоподкастами необхідно чітко розуміти не лише їхні функціональні можливості, а й обмеження, співвідносити використання відеоматеріалів із реалізацією конкретної мети уроку.

Використання відео в навчальній аудиторії передбачає застосування широкого спектра матеріалів, які в поєднанні з певним комплексом вправ спрямовані на досягнення навчальної мети, досліджуючи взаємодію та взаємовплив різних культур [35].

Розширений план-конспект уроку з німецької мови з використанням подкастів

Тема уроку: „Typisch deutsch?“ – Стереотипи про німців

Мета уроку:

- Комунікативна: розвиток навичок аудіювання та говоріння.
- Лінгвістична: збагачення лексичного запасу з теми „Німецька культура та традиції“.
- Соціокультурна: формування уявлення про культурні особливості Німеччини через автентичний матеріал.

- Дидактична: навчити працювати з аудіоматеріалами, розвивати критичне мислення.

Обладнання та матеріали:

- Аудіозапис німецькомовного подкасту (наприклад, "Easy German Podcast", випуск про стереотипи).
- Робочі аркуші з вправами.
- Дошка або інтерактивний екран для записів.
- Картки з ключовими словами.

Хід уроку

1. Організаційний момент (5 хв.)

- Привітання, перевірка присутніх.
- Налаштування на урок: коротке обговорення питання „Welche Stereotypen über Deutsche kennt ihr?“ (Які стереотипи про німців ви знаєте?).
- Мозковий штурм: учні називають слова або фрази, які асоціюються у них з Німеччиною (наприклад: Pünktlichkeit, Bier, Autos, Fußball)

2. Введення в тему уроку (10 хв.)

- Вчитель показує картки зі стереотипами та просить учнів пояснити, що вони означають.
- Обговорення питання: „Sind diese Stereotypen wahr oder falsch?“ (Ці стереотипи правдиві чи ні?).
- Оголошення мети уроку: прослуховування подкасту, аналіз інформації та дискусія.

3. Основна частина

Аудіювання (15 хв.)

1. Перше прослуховування подкасту (без завдання, для загального розуміння).

Welche Stereotypen über Deutsche kennt ihr?

Deutschland ist ein Land mit einer reichen Geschichte und Kultur, und natürlich gibt es viele Stereotypen über Deutsche. Einige sind positiv, andere eher kritisch oder humorvoll. Doch wie viel Wahrheit steckt wirklich dahinter?

Ein bekanntes Klischee ist, dass Deutsche sehr pünktlich sind. Es heißt oft: „Fünf Minuten zu früh ist besser als eine Minute zu spät.“ In vielen Situationen, besonders im Berufsleben oder bei Verabredungen, wird Pünktlichkeit tatsächlich hochgeschätzt.

Ein weiteres Stereotyp ist die deutsche Ordnung und Struktur. Deutsche gelten als gut organisiert und lieben Regeln. Viele Menschen glauben, dass in Deutschland alles genau geplant ist – vom Fahrplan der Züge bis zum Mülltrennungssystem.

Außerdem wird Deutschen nachgesagt, dass sie sehr direkt sind. Sie reden oft offen und ehrlich, was für manche Ausländer unhöflich wirken kann. Doch in Deutschland bedeutet Direktheit meistens Ehrlichkeit und Effizienz.

Natürlich gibt es auch das Klischee, dass Deutsche gerne Bier trinken und viele Wurstsorten essen. Tatsächlich ist Deutschland für seine Bierkultur und seine traditionelle Küche bekannt, aber nicht jeder Deutsche trinkt täglich Bier oder isst nur Wurst.

Stereotypen sind oft übertrieben und nicht immer wahr. Sie können jedoch helfen, die Kultur eines Landes besser zu verstehen – solange man sie mit Humor und Offenheit betrachtet. Welche dieser Stereotypen habt ihr selbst erlebt?

Переддемонстраційний етап.

Підготовка до тематики тексту: Урок починається з бесіди вчителя на тему документального відеокліпу «*Stereotypen über Deutsche*». Учні повідомляються назва фільму, і їм пропонується здогадатися, про що буде цей фільм.

Потім вводиться нова лексика, необхідна для розуміння фільму. Складні для розуміння слова записуються на дошці, виписуються в робочий зошит і промовляються кілька разів. На цьому етапі відбувається введення теми заняття.

das Klischee – кліше

die Pünktlichkeit – пунктуальність

die Verabredung – зустріч, домовленість

hochschätzen – високо цінувати

die Ordnung – порядок

die Struktur – структура

die Mülltrennung – сортування сміття

die Direktheit – прямолінійність, відвертість

unhöflich – неввічливий

die Ehrlichkeit – чесність

die Effizienz – ефективність

die Bierkultur – культура споживання пива

die traditionelle Küche – традиційна кухня

übertrieben – перебільшений

mit Humor und Offenheit betrachten – розглядати з гумором і відкритістю

○ Учні слухають подкаст і діляться загальними враженнями: Worum geht es in diesem Podcast? (Про що подкаст?).

2. Друге прослуховування з завданням:

○ Учням роздаються картки з твердженнями, вони мають визначити, які з них правдиві, а які – ні.

○ Приклади тверджень:

▪ „Deutsche sind immer pünktlich.“ ✓/✗

▪ „In Deutschland trinkt man nur Bier.“ ✓/✗

Демонстраційний етап.

Перед переглядом відеоролика учні отримують цільові установки: почути інформацію, представлену в таблиці, а також звернути увагу на інформацію, що міститься у запитаннях.

Verbinde die Begriffe aus der linken Spalte mit den passenden Erklärungen aus der rechten Spalte.

Begriff	Erklärung
1. Pünktlichkeit	A. Ein System zur Trennung von Abfällen
2. Direktheit	B. Eine Eigenschaft, bei der man nicht zu spät kommt
3. Mülltrennung	C. Ein offener und ehrlicher Kommunikationsstil
4. Bierkultur	D. Eine bekannte deutsche Tradition mit vielen Sorten
5. Klischee	E. Ein weit verbreiteter, oft übertriebener Gedanke über eine Gruppe

Aufgabe: Ordne die Begriffe den passenden Erklärungen zu!

Beantworte die Fragen zum Text!

Fragen:

1. Welches Klischee über die Deutschen hat mit der Zeit zu tun?

2. Warum gelten Deutsche als gut organisiert?
3. Wie kann die deutsche Direktheit auf andere wirken?
4. Welche deutschen Traditionen werden im Zusammenhang mit Essen und Trinken erwähnt?
5. Warum sind Stereotypen nicht immer wahr?

Aufgabe: Lies den Text aufmerksam und beantworte die Fragen in vollständigen Sätzen.

3. Третє прослуховування (за потреби, для уточнення деталей).
 - Учні виписують нові слова та фрази, які вони почули.

Робота з лексиною (10 хв.)

- Обговорення незнайомих слів з подкасту.
- Вправа „Wortschatz-Rennen“: вчитель зачитує опис слова, а учні мають знайти його відповідник серед слів, почутих у подкасті.

Післядемонстраційний етап.

Перед повторним переглядом цільові установки деталізують інформацію.

- Групова робота: складання речень з новими словами.

Aufgabe: Ergänze die Sätze mit den richtigen Wörtern aus der Liste. Nicht alle Wörter passen!

Wortliste: Pünktlichkeit, Direktheit, Klischee, Mülltrennung, Ordnung, Bierkultur

- Die deutsche _____ bedeutet, dass man immer zur richtigen Zeit kommt.
- Viele Menschen glauben, dass in Deutschland alles geplant und organisiert ist – das ist ein typisches _____.
- Deutsche sprechen oft offen und ehrlich, ihre _____ kann aber manchmal unhöflich wirken.
- In Deutschland gibt es ein strenges System für die _____, um die Umwelt zu schützen.
- Die _____ ist besonders in Bayern bekannt, weil es dort viele traditionelle Biersorten gibt.

Aufgabe: Vervollständige die Sätze sinnvoll mit deinen eigenen Ideen.

1. Ein typisches Klischee über Deutsche ist, dass sie immer ...

2. Viele Menschen denken, dass Deutsche sehr direkt sind, weil ...
3. Mülltrennung ist in Deutschland wichtig, weil ...
4. Deutsche Bierkultur ist bekannt für ...
5. Ich finde das Stereotyp über Deutsche interessant, weil ...

Обговорення та говоріння (15 хв.)

- Дискусія: „Welche Stereotypen sind wahr? Welche sind übertrieben?“ (Які стереотипи правдиві, які перебільшені?).
- Робота в парах: учні придумують три питання для інтерв'ю з німцем про його культуру та ставлення до стереотипів.
- Презентація відповідей: кожна пара розповідає класу, що вони запитали б.

4. Підсумок уроку (5 хв.)

- Рефлексія:
 - Що нового дізналися?
 - Що було найскладнішим?
- Учні пишуть короткі висновки (2-3 речення) про свій погляд на стереотипи після прослуховування подкасту.

5. Домашнє завдання

- Прослухати інший подкаст на тему „Deutsche Kultur“ і записати 5 цікавих фактів.
- Написати короткий текст „Welcher Stereotyp ist für mich am lustigsten oder überraschend?“ (Який стереотип про німців був для мене найцікавішим або найсмішнішим?).

Очікувані результати:

- Учні покращать навички аудіювання.
- Збагатять лексичний запас.
- Розвинуть критичне мислення щодо культурних стереотипів.
- Звикнуть працювати з автентичними аудіоматеріалами.

Цей урок допомагає поєднати навчання мови з культурним аспектом і розвиває навички роботи з подкастами, що є сучасним і ефективним методом вивчення німецької мови.

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ВІДЕОПОДКАСТІВ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ.

3.1. Констатуючий етап.

Для того щоб проаналізувати специфіку рівня розвитку соціокультурної компетентності в учнів старшої школи, було проведено дослідження.

Апробація розвитку соціокультурної компетентності та толерантності здійснювалася на базі Стебницького ліцею №7 . У дослідженні взяли участь 23 учні 11-А класу, які були включені в експериментальну групу й з якими надалі проводилася робота, та 25 учнів 11-Б класу, які склали контрольну групу.

Нашою метою була експериментальна перевірка можливості формування соціокультурної компетентності в учнів через роботу з німецькомовним відеоподкастом.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що формування соціокультурної компетентності на уроках німецької мови засобами англomовного відеоподкасту в старшій школі буде успішним, якщо будуть виконані такі педагогічні умови:

- використання на уроці матеріалів англomовних відеоподкастів;
- посилення соціокультурного аспекту змісту навчання іноземної мови за рахунок використання автентичних текстів;
- урахування таких вимог під час відбору відеоподкастів для роботи: рівень візуальної підтримки (чіткість зображення і звуку, тривалість відеоматеріалу), мовний зміст (зрозумілість, доступність, насиченість), відповідність віковій групі, мотиваційна складова;
- робота з відеоматеріалами здійснюватиметься на основі спеціально розробленої системи вправ;
- зміст відеоподкасту має бути актуальним для віку учнів.

Відповідно до поставленої мети та сформульованої гіпотези ми визначили такі завдання:

1. встановити критерії та показники оцінки рівня сформованості соціокультурної компетентності учнів старшої школи;

2. експериментально перевірити педагогічні умови формування соціокультурної компетентності на уроках німецької мови за допомогою німецькомовних відеоподкастів;

3. перевірити ефективність роботи з формування соціокультурної компетентності на уроках німецької мови засобами англомовних відеоподкастів за допомогою повторної діагностики.

Дослідження складалося з трьох етапів: констатувального, формувального та контрольного.

Головним завданням констатувального етапу дослідження було з'ясувати рівень соціокультурної компетентності учнів 11-х класів. Зважаючи на відсутність методик для діагностики рівня розвитку соціокультурної компетентності учнів на уроках німецької мови, ми використовували тести, що дозволяють визначити рівень розвитку двох її складових: країнознавчої та лінгвокультурної субкомпетентностей.

Для експериментального дослідження нами був використаний такий комплекс методик: тест «Країнознавство. Німеччина.» для виявлення рівня сформованості країнознавчої субкомпетентності учнів і тест «Семантичне порівняння українських та німецьких прислів'їв та приказок» для визначення рівня лінгвокультурної субкомпетентності.

Тест «Країнознавство. Німеччина» складався з 30 запитань. Кожна правильна відповідь оцінювалася в 1 бал. Відповідність рівнів та необхідна кількість балів для кожного рівня були такими:

- високий рівень — 35–50 балів;
- середній рівень — 20–34 бали;
- низький рівень — 0–19 балів.

Тест «Семантичне порівняння німецьких та українських прислів'їв і приказок» ми використовували для визначення рівня лінгвокультурної субкомпетентності учасників дослідження. Цей тест містить 20 запитань із множинним вибором. У кожному запитанні учням пропонувалося продовжити прислів'я, вставити в нього пропущене слово, вибрати слово, яке в німецькому прислів'ї відповідає певному українському слову (але не як прямий переклад), тощо. За кожную правильну відповідь учасник отримував 1 бал.

Критерії оцінювання рівня субкомпетентності були такими:

- високий рівень — 15–20 балів;
- середній рівень — 7–14 балів;
- низький рівень — 0–6 балів.

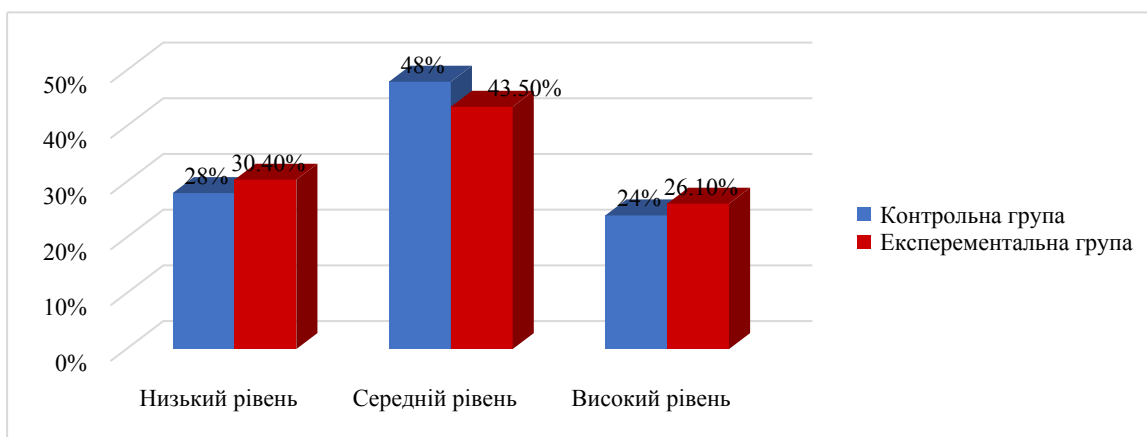
Даний діагностичний інструментарій ми вважаємо повним і вичерпним щодо визначення рівня сформованості соціокультурної компетентності.

Описуємо результати, отримані під час визначення країнознавчих знань. Дані представлено в таблиці 1 та на графік 1.

Таблиця 1 – Результати тестування рівня країнознавчих знань у старшокласників на констатувальному етапі

Рівень країнознавчих знань	Контрольна група	Експериментальна група
Низький	28%	30,45%
Середній	48%	43,5%
Високий	24%	26,1%

Малюнок 1. Результати тестування рівня країнознавчих знань у студентів на констатуючому рівні.

Недостатньо повні знання (низький рівень) про Німеччину та Австрію, культурні традиції та правила поведінки були виявлені у 28% учасників контрольної групи та 30,45% учасників експериментальної групи.

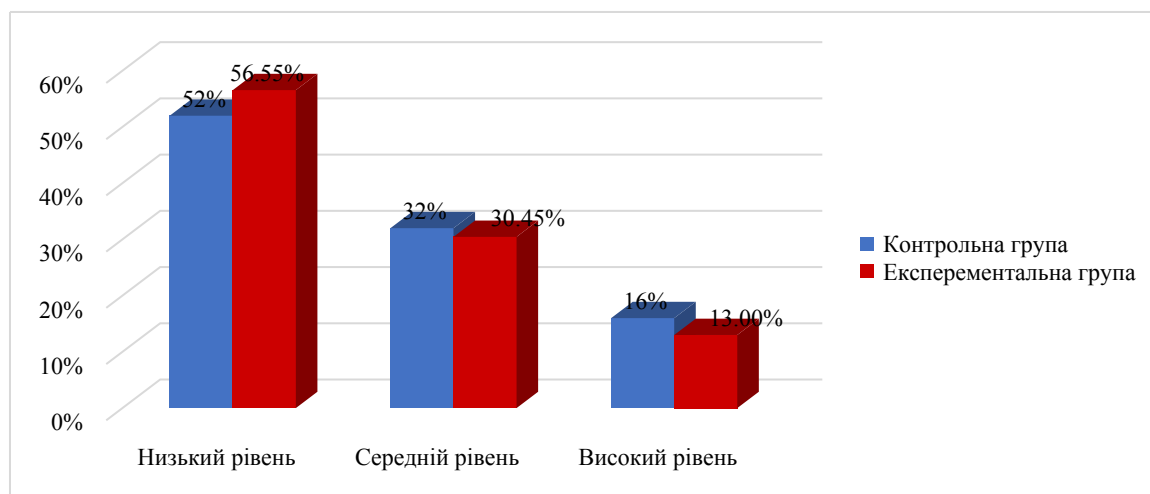
Поверхневі знання (середній рівень) про країну, мова якої вивчається, мають 48% учнів у контрольній групі та 43,5% учнів в експериментальній групі.

При цьому повні знання (високий рівень) про країну, літературних героїв, норми етикету спостерігаються у 24% респондентів контрольної групи та 26,1% респондентів експериментальної групи.

Таблиця 2 – Результати тестування рівня лінгвокультурної субкомпетентності у старшокласників на констатувальному етапі

Рівень країнознавчих знань	Контрольна група	Експериментальна група
Низький	52%	56,55%
Середній	32%	30,45%
Високий	16%	13%

Малюнок 2. Результати тестування рівня лінгвокультурної субкомпетентності учнів на констатуючому рівні.

Результати, отримані під час визначення рівня лінгвокультурної субкомпетентності за тестом «Семантичне порівняння німецьких та українських прислів'їв і приказок», демонструють, що в обох групах рівень сформованості цієї субкомпетентності є низьким.

Не впоралися з тестом 52% учасників контрольної групи та 56,55% учасників експериментальної групи.

Середній рівень зафіксовано у третини учнів (32% у контрольній групі, 30,45% в експериментальній групі).

Високий рівень сформованості цієї субкомпетентності спостерігається лише у 16% учнів контрольної групи та 13% учнів експериментальної групи.

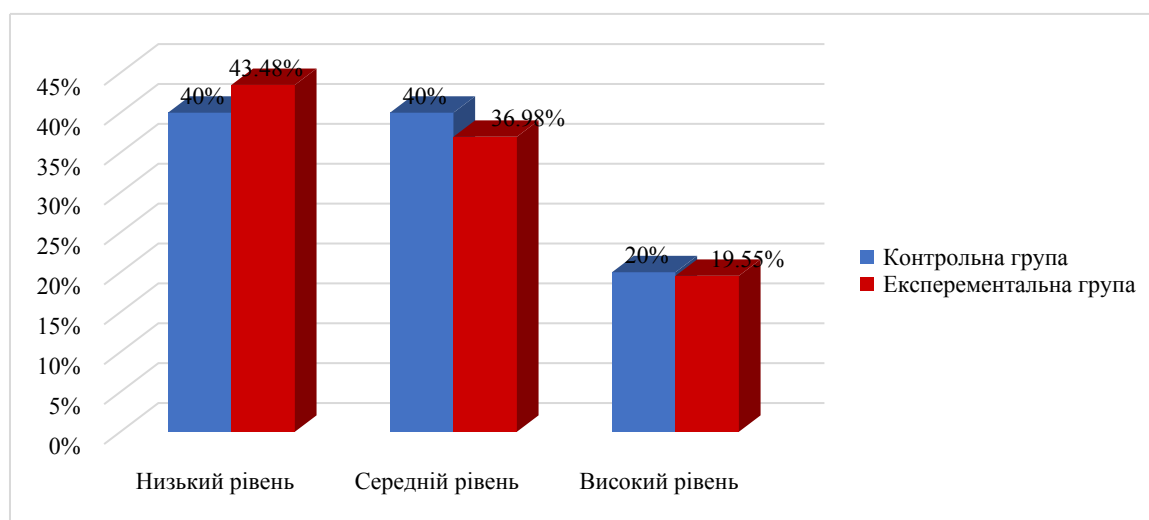
У порівнянні з рівнем країнознавчої субкомпетентності ми бачимо, що лінгвокультурна субкомпетентність є менш розвинутою у учасників дослідження: низький рівень лінгвокультурної субкомпетентності має більше половини учасників, тоді як низький рівень країнознавчої субкомпетентності спостерігається приблизно у третини учасників.

Середній результат проведення двох тестів представлено в таблиці 3 та на рисунку 3.

Виходячи з даних, наведених на рисунку 3 та в таблиці 3, нами зроблено висновок, що у учасників експериментальної групи виявлені переважно низький (43,48%) та середній (36,98%) рівні сформованості соціокультурної компетентності на констатувальному етапі педагогічного експерименту.

Таблиця 3 – Підсумки первинної діагностики соціокультурної компетентності учнів на констатувальному етапі

Рівень країнознавчих знань	Контрольна група	Експериментальна група
Низький	40%	43,48%
Середній	40%	36,98%
Високий	20%	19,55%

Малюнок 3. Результати тестування рівня соціокультурної компетентності учнів на констатуючому рівні.

Таким чином, ці результати призвели нас до висновків про необхідність розробки та впровадження педагогічних умов, що забезпечують формування соціокультурної компетентності школярів на основі використання німецькомовних відеоподкастів. Опису того, як реалізовувалися педагогічні умови, присвячений наступне питання цього розділу.

3.2. Етапи, сутність дослідно-експериментальної роботи.

Метою формувального етапу педагогічного експерименту ми визначили підвищення рівня формування соціокультурної компетентності старшокласників на основі використання сучасних німецькомовних відеоподкастів. Це повинно було відбутися через:

- посилення соціокультурного аспекту змісту навчання іноземної мови завдяки використанню автентичних текстів;
- урахування при відборі відеоподкастів для роботи таких вимог: рівень візуальної підтримки (чіткість зображення і звуку, тривалість відеоматеріалу), мовний зміст (зрозумілість, доступність, насиченість), відповідність віковому періоду, мотиваційна складова;
- роботу з відеоматеріалами на основі спеціально розробленої системи вправ;
- відповідність змісту відеоподкасту віковим особливостям учнів.

Завдання формувального етапу педагогічного експерименту:

1. сприяти підвищенню рівня сформованості соціокультурної компетентності через реалізацію педагогічних умов формування соціокультурної компетентності учнів 11-А класу на уроках німецької мови на основі використання німецькомовних відеоподкастів;
2. здійснити реалізацію педагогічних умов формування соціокультурної компетентності учнів 11-А класу на уроках німецької мови на основі використання сучасних німецькомовних відеоподкастів;
3. проаналізувати динаміку рівня сформованості соціокультурної компетентності в процесі реалізації визначених педагогічних умов.

Цілеспрямоване вивчення проблеми формування соціокультурної компетентності учнів 11-А класу, а також урахування особливостей формування цього виду компетентності, описаних у попередньому розділі, дозволило на формувальному етапі педагогічного експерименту реалізувати такі педагогічні умови формування соціокультурної компетентності учнів 11-А класу на уроках німецької мови:

- посилення соціокультурного аспекту змісту навчання іноземної мови завдяки використанню автентичних текстів;
- урахування під час відбору відеоподкастів для роботи таких вимог: рівень візуальної підтримки (чіткість зображення і звуку, тривалість відеоматеріалу), мовний зміст (зрозумілість, доступність, насиченість), відповідність віковому періоду, мотиваційна складова;
- робота з відеоматеріалами здійснюється на основі спеціально розробленої системи вправ;
- зміст відеоподкасту відповідає віку учнів.

Далі опишемо, як проходила реалізація визначених педагогічних умов формування СКК учнів 11-х класів на основі сучасних німецькомовних відеоподкастів.

Ми вважаємо, що ці умови тісно пов'язані між собою і повинні реалізовуватися комплексно, оскільки лише в такому разі можна досягти значних успіхів. Далі ми опишемо, як здійснювалася реалізація кожної педагогічної умови.

Реалізація першої педагогічної умови – посилення соціокультурного аспекту змісту навчання іноземної мови завдяки використанню автентичних текстів – передбачала підбір сучасних відеоподкастів, створених носіями німецької мови.

Ми переглянули німецькомовні відеоподкасти, які сприяють формуванню соціокультурної компетентності, тобто містять лінгвокраїнознавчі знання про Німеччину, демонструють спосіб життя її мешканців, їхні манери поведінки, етикет, традиції, культурні аспекти, основні цінності та правила взаємодії між

.Серед усіх відеоматеріалів ми обрали найбільш відповідні цій умові: «Easy German», «Deutschlandlabor», «Meet the Germans», «Learn German with Anja», «Deutsch für Euch», «My Life in Germany». Звичайно, цей список не є вичерпним, будь-який учитель німецької мови може його розширити – усе залежить від його індивідуального творчого підходу до процесу навчання учнів старших класів німецької мови.

Отже, загалом нами було відібрано 6 відеоподкастів. Під час реалізації наступної педагогічної умови ми продовжили аналізувати обрані відеоподкасти з точки зору рівня візуальної підтримки та мовного змісту.

Ось 6 відеоподкастів, які містять лінгвокраїнознавчі знання про Німеччину, її життя, традиції, культуру та етикет, і добре підходять для учнів 11 класу:

1. Easy German (YouTube) – серія відео, у яких носії мови розповідають про повсякденне життя в Німеччині, традиції, культуру та особливості німецької мови у форматі вуличних інтерв'ю.

Приклад: „What Germans Love About Germany“

2. Deutschlandlabor (DW - Deutsche Welle) – освітня серія від DW, що розповідає про культуру, звички та життя в Німеччині, пояснюючи все доступною мовою.

Приклад: „Deutschlandlabor – Wohnen“ (про житло в Німеччині)

3. Meet the Germans (DW English) – відеопроєкт, що знайомить з німецьким способом життя, цікавими традиціями та особливостями етикету.

Приклад: „Strange German Habits – Meet the Germans“

4. Learn German with Anja – канал, де носій мови пояснює особливості культури та звичаї Німеччини доступною мовою.

Приклад: „German Culture Shocks for Foreigners“

5. Deutsch für Euch – відеопідкасти, які розповідають не лише про німецьку мову, а й про культурні аспекти країни.

Приклад: „5 Things You Should Never Do in Germany“

6. My Life in Germany – блог про життя в Німеччині, традиції, свята та особливості інтеграції в німецьке суспільство.

Приклад: „Biggest Culture Shocks in Germany“

Ці відео допоможуть учням не лише покращити знання мови, а й глибше зрозуміти німецьке суспільство та культуру.

Як ми бачимо з наведених характеристик, усі відеофрагменти відповідають заявленій меті формувального етапу педагогічного експерименту – сприяти підвищенню рівня сформованості соціокультурної компетентності учнів у межах уроку німецької мови.

Обрані нами відеоподкасти відповідають віку та інтересам учнів. Крім того, ми знаємо, що будь-які відеоматеріали привертають увагу учнів старших

класів, тому вважаємо, що вчитель повинен використовувати потенціал відеоподкастів для вирішення різних завдань освітнього процесу.

Реалізація останньої умови – розробка системи вправ до німецькомовних відеоподкастів – передбачала створення вправ для переддемонстраційного, демонстраційного та післядемонстраційного етапів. Кожен етап має свою конкретну мету, яку ми намагалися врахувати у своїй роботі.

Метою цього комплексу вправ є формування соціокультурної компетентності учнів на основі сучасних німецькомовних відеосюжетів. Однак варто зазначити, що вправи також повинні розвивати усні комунікативні навички, тому ми включили мовні та умовно-комунікативні вправи.

Робота на переддемонстраційному етапі передбачала зняття мовних труднощів під час сприйняття автентичних відеоматеріалів, ознайомлення з метою перегляду фрагмента, створення мотивації до навчального процесу, а також привернення уваги школярів до відмінностей між рідною та іноземною культурами.

Крім того, переддемонстраційний етап спрямований на формування вмінь будувати висловлювання, спираючись на запропоновані опори, запам'ятовувати лексичні одиниці, фрази та речення, прогнозувати подальший зміст відеоматеріалу, оцінювати його тощо.

На цьому етапі роботи з відеоматеріалом здійснюється підготовка до сприйняття аудіоінформації, тобто зняття мовних труднощів, ознайомлення з темою, соціокультурними поняттями та реаліями, що згадуються у відео. Важливою умовою успішної подальшої роботи з текстом є створення сприятливої атмосфери в класі, тому вчитель на передтекстовому етапі повинен зацікавити учнів, залучити їх до роботи, тим самим формуючи позитивну мотивацію.

Також на цьому етапі розвивається мовна здогадка, що сприяє формуванню навичок прогнозування. Таким чином, ми працюємо з базовим рівнем аудіювання.

Як перше завдання в рамках цього етапу роботи перед прослуховуванням і переглядом учням пропонується висловити свої припущення щодо того, про що йтиметься.

Schau dir das Bild unten an. Was siehst du? Was ist die Idee des Videos?

Після висловлювань учнів учитель знайомить їх з реальним назвою відеоподкасту і, показуючи ряд зображень, цікавиться їхніми припущеннями, які події будуть висвітлені у відео. Учитель цікавиться тим, хто головні герої, чим вони займаються, де і в який час може відбуватися дія. Учні мають можливість пофантазувати, провести ряд асоціацій між картинками і заголовком.

Wer sind die Charaktere? Worum geht es in der Geschichte? Was machen die Charaktere? Was passiert dort?

Ілюстративний матеріал має особливий методичний потенціал. Використання наочних матеріалів – кольорових зображень – активізує роботу учнів, здатне зацікавити їх, розвинути уяву.

Після висловлення припущень щодо змісту відеоподкасту необхідно залучити знання та досвід учнів і попросити їх поділитися тим, що вони знають з теми. Цей методичний прийом дозволяє здійснити зв'язок між особистим досвідом та знаннями учнів і новим матеріалом.

Таким чином, на цьому етапі представлені завдання на актуалізацію наявних знань в рамках теми, яка вивчається, на порівняння та відповіді на запитання, а також на вивчення лексики за заданою темою заняття.

Ось кілька завдань для учнів з урахуванням огляду картинок до німецькомовних подкастів:

1. Завдання на передбачення змісту подкасту: Aufgabe zur Vorhersage des Inhalts des Podcasts:

- Schaut euch diese Bilder an. Was denkt ihr, wird im Video-Podcast passieren?
- Wer könnten die Hauptfiguren sein?
- Worüber werden sie eurer Meinung nach sprechen?

2. Завдання на виявлення асоціацій:

Aufgabe zum Erkennen von Assoziationen:

- Schaut euch diese Bilder an. Welche Assoziationen ruft dieses Bild bei euch hervor?
- Was denkt ihr, welche Themen oder Situationen im Podcast besprochen werden könnten, wenn auf den Bildern solche Elemente zu sehen sind?

3. Завдання на зв'язок із власним досвідом: Aufgabe zur Verbindung mit eigener Erfahrung:

- Schaut euch das Bild an, das eine deutsche Stadt zeigt. Was wisst ihr über diese Stadt? Teilt eure Kenntnisse mit uns.
- Wenn das Bild ein bestimmtes Fest oder eine Tradition zeigt, worüber denkt ihr, wird im Podcast erzählt?

4. Завдання на прогнозування розвитку подій: Aufgabe zur Vorhersage des Verlaufs der Ereignisse:

- Schaut euch die Bilder an, die den Podcast begleiten. Was denkt ihr, welche Situation im nächsten Teil des Videos beschrieben wird? Wie wird dieser Podcast enden?

5. Завдання на розпізнавання культурних аспектів: Aufgabe zur Erkennung kultureller Aspekte:

- Schaut euch das Bild an, das eine bestimmte Tradition oder ein Fest aus Deutschland zeigt. Welche Traditionen oder Bräuche denkt ihr, werden im Podcast erwähnt? Wie unterscheiden sie sich von den ukrainischen Traditionen?

Ці завдання допоможуть учням активно взаємодіяти з матеріалом і сприятимуть розвитку їхнього мовлення та критичного мислення на основі візуальних підказок.

Вже на етапі передтекстової роботи доцільно запропонувати учням ознайомлення з новим лексичним матеріалом. Тут учитель обирає лише ті слова та вирази, які містять мовні труднощі для розуміння тексту. Крім того, можна повторити й раніше вивчені лексичні одиниці.

Учителю необхідно коментувати слова, пояснювати не лише їхнє значення, а й у яких ситуаціях можна вживати конкретне слово та з якими іншими словами воно поєднується.

Також можна запропонувати учням вести окремий словник за вивченими темами. З цією метою, для зручного ведення словника протягом роботи над цією темою, учням можна запропонувати таку таблицю.

Таблиця 4 – Таблиця для запису нових слів і виразів.

Слова/вирази	Переклад на українську мову	Зображення	Приклади

Щоб зробити процес ознайомлення з новою лексикою більш цікавим і комунікативним, ми пропонуємо не просто записувати слова, а й, за можливості, робити замальовки, вклеювати картинки тощо.

Протягом усієї роботи з відеоподкастом учні заповнюють цю таблицю. Вони записують як слова, запропоновані вчителем, так і ті, що обрали самостійно.

Наприкінці роботи з лексикою кожного розділу учні повинні виконати ще одне завдання. Воно засноване на методиці створення креативного письма. Учні можуть у колонці «Приклади» записувати речення з кожним новим словом, створюючи власну історію.

Те, що нові слова та вирази не пов'язані між собою й можуть бути складними для поєднання в тексті, робить цю роботу творчою та розвивальною.

Таким чином, це завдання проходить через усі етапи роботи — як із окремою темою, так і з загальним блоком, але його опрацювання розпочинається саме на етапі до прослуховування та перегляду.

Також ми запропонували такі вправи, як:

Übung 1: Hörverstehen und Lückentext

Nach dem Anhören der ausgewählten Episode (zum Beispiel aus dem Podcast *Slow German*) erstellen Sie einen Text mit Lücken, die die Schüler auf der Grundlage des Gehörten ausfüllen müssen.

Beispiel: „Deutschland hat eine reiche Geschichte, die wichtige Ereignisse umfasst, wie _____ (Name eines wichtigen Ereignisses), die einen großen Einfluss auf _____ (Lebensbereich) hatten.“

Übung 2: Diskussion über Kultur und Traditionen in Deutschland

Nach dem Anhören einer Episode aus dem Podcast *Deutschlandfunk – Wissen* führen Sie eine Gruppenbesprechung zum Thema „Traditionen in Deutschland“ durch. Die Teilnehmer müssen Fragen zu den beschriebenen Traditionen, wie dem Oktoberfest oder Weihnachten in Deutschland, beantworten.

Fragen:

- Welche Traditionen sind mit der Feier von Weihnachten in Deutschland verbunden?
- Wie feiern die Deutschen das Oktoberfest?

Übung 3: Paararbeit – Vergleich

Die Schüler arbeiten in Paaren, um die Kultur und Traditionen Deutschlands mit denen anderer Länder (zum Beispiel der Ukraine) zu vergleichen. Sie müssen Gemeinsamkeiten und Unterschiede nach dem Anhören des Podcasts *Deutsch – warum nicht?* finden.

Fragen zur Diskussion:

- Welche Feierlichkeiten in Deutschland sind denen in der Ukraine ähnlich?
- Welche Unterschiede gibt es bei der Vorbereitung auf Feste?

Übung 4: Thematisches Vokabular

Während des Hörens des Podcasts (zum Beispiel *Slow German*) sollen die Schüler neue Wörter aufschreiben, die mit dem Thema „Deutschland“ (Geografie, Kultur, Geschichte) zu tun haben. Am Ende der Stunde erstellen sie ein thematisches Wörterbuch.

Beispiel:

- *Oktoberfest* — Oktoberfest
- *Bratwurst* — Bratwurst
- *Dach* — Dach

Übung 5: Hörverständnistest

Erstellen Sie einen Test auf Grundlage des Gehörten. Die Tests können Multiple-Choice-Fragen, kurze offene Fragen oder Zuordnungsfragen enthalten.

Beispiel Frage:

- Welche Stadt ist der Hauptort für das Oktoberfest?
 - A) Berlin
 - B) München
 - C) Hamburg

Übung 6: Rollenspiel

Nach dem Anhören des Podcasts über die deutsche Kultur organisieren Sie ein Rollenspiel, bei dem die Schüler die Traditionen Deutschlands als Reiseleiter präsentieren müssen.

Beispiel: Stellen Sie sich vor, Sie sind ein Reiseleiter in München und führen eine Touristengruppe. Ihre Aufgabe ist es, die Traditionen Deutschlands zu erklären, wie die Feier von Weihnachten, der Sanduhr und das Oktoberfest.

Запропоновані нами комунікативні вправи сприяють попередній підготовці до перегляду: учні не лише знатимуть, про що йтиметься у відеоподкасті, а й зможуть передбачити сюжет матеріалу, що полегшить виконання подальших завдань під час навчального заняття.

У реальному житті кожен із нас завжди слухає інформацію з певною метою: для розуміння основного змісту тексту, вибіркового сприйняття необхідної інформації або майже повного розуміння теле- й інтернет-передач, усних монологів, діалогів, полілогів тощо. Відповідно до цих цілей нами були розроблені завдання, спрямовані на навчання учнів різним видам аудіювання.

Опрацювання тексту на текстовому етапі, безумовно, є дуже важливим і значущим. Виконані завдання в цьому блоці готують учнів до вільних відповідей на запитання на післядемонстраційному етапі з подальшим переходом до монологічного мовлення.

Перегляд відеоподкасту здійснюється на демонстраційному етапі. На цьому етапі в учнів формуються такі вміння: опрацьовувати зміст фрагмента, розуміти реалії країни, мова якої вивчається, а також визначати невербальну та вербальну поведінку носіїв мови на прикладі героїв відеофрагмента.

Ми вважаємо доцільним не використовувати на уроці в 11 класі текстові опори для перегляду відеоматеріалів, оскільки тут ми працюємо з базовим рівнем аудіювання.

Як перше завдання ми пропонуємо учням переглянути відеоподкаст і поділити його зміст на смислові частини, озаглавивши кожную з них. Це допоможе учням вперше ознайомитися з матеріалом. Крім того, це підготовчий етап для майбутнього переказу або інсценізації розділу.

Для цього вони складають опорний план. Назви смислових частин можуть бути незвичайними та цікавими.

Schau dir das Video an und bestimme die Hauptteile. Benenne sie.

Учням також необхідно виділити, на їхню думку, значущі події епізоду, що допоможе їм зрозуміти хід розвитку подій. Для цього можна використовувати скріншоти з відеоподкасту, розташовуючи їх у правильному хронологічному порядку.

З метою вибіркового розуміння необхідної інформації та роботи з підвищеним рівнем аудіювання ми пропонуємо такі завдання.

Розвиток граматичних навичок передбачає формування вміння досить точно відтворювати вивчені граматичні явища в типових мовленнєвих ситуаціях та їхню гнучкість за рахунок варіювання умов спілкування, що вимагають адекватного граматичного оформлення висловлювань. Також необхідне запам'ятовування та збереження у пам'яті граматичних моделей і форм.

Перехід від навичок до вмінь забезпечується вправами, у яких активізоване граматичне явище потрібно вживати без мовної підказки відповідно до мовленнєвих обставин.

На цьому етапі ми розпочинаємо роботу з активним і актуальним для учнів граматичним матеріалом.

До можливих вправ цього етапу можна віднести такі:

– вправи на пошук інформації (Fülle die Lücken aus). Наведемо приклад:

Fülle die Lücken mit den passenden Wörtern aus.

1. Das größte Volksfest in Deutschland heißt _____ und findet in _____ statt.
2. Am 6. Dezember kommt der _____ und bringt den Kindern kleine Geschenke.
3. In Deutschland bringt ein vierblättriges _____ Glück.
4. Während des Karnevals rufen die Menschen in Köln laut _____!
5. An Silvester stoßen die Menschen mit einem Glas _____ an und wünschen sich ein frohes neues Jahr.

6. Der erste Mai wird als _____ gefeiert und ist in Deutschland ein Feiertag.
7. Die Menschen essen zu Weihnachten oft _____ mit Rotkohl und Klößen.
8. Der Adventskalender beginnt am _____ Dezember und hat _____ Türchen.

Якщо під час виконання цієї вправи учні не почують пропущені слова, учитель може запропонувати відгадати слово за змістом або підібрати синоніми. Існує багато способів подолання таких труднощів, і вчитель може застосувати будь-який із свого арсеналу.

Також ми використали:

1. вправи, спрямовані на розвиток навичок мовлення (Beantworte die Fragen), наприклад:

Allgemeine Fragen (Загальні питання)

1. Welche traditionellen Feste gibt es in Deutschland?
2. Was ist typisch deutsch in Bezug auf Sitten und Bräuche?
3. Welche deutschen Feiertage kennst du?

Feste und Feiertage (Свята та святкові дні)

4. Wann und wie wird Weihnachten in Deutschland gefeiert?
5. Was isst man in Deutschland zu Weihnachten?
6. Welche Bräuche gibt es zu Silvester?
7. Was ist das Besondere an Ostern in Deutschland?
8. Was macht man am 1. Mai in Deutschland?

Volksfeste und Traditionen (Народні свята та традиції)

9. Was ist das Oktoberfest und wo findet es statt?
10. Welche Getränke und Speisen sind typisch für das Oktoberfest?
11. Was passiert während des Karnevals in Deutschland?
12. Was bedeutet der Ruf „Helau“ oder „Alaaf“?

Symbole und Aberglaube (Символи та забобони)

13. Welche Glücksbringer gibt es in Deutschland?
14. Welche Zahlen gelten in Deutschland als unglücklich?

15. Was darf man in Deutschland nicht tun, um kein Unglück zu bringen?

Persönliche Meinung (Особиста думка)

16. Welches deutsche Fest findest du am interessantesten? Warum?

17. Gibt es ähnliche Bräuche in deinem Land?

18. Möchtest du an einem deutschen Fest teilnehmen? Warum (nicht)?

Ці питання допоможуть учням розвивати навички говоріння та глибше зануритися в тему "**Sitten und Bräuche Deutschlands**"

2. вправи на розвиток рецептивних умінь

Lies die Sätze und entscheide: Sind sie richtig oder falsch? Korrigiere die falschen Sätze.

1. Das Oktoberfest findet jedes Jahr in Berlin statt. (___)

2. Am Nikolaustag stellen Kinder ihre Schuhe vor die Tür. (___)

3. In Deutschland bringt der Osterhase Geschenke zu Weihnachten. (___)

4. Die Deutschen feiern Karneval besonders in Köln und Düsseldorf. (___)

5. Am 31. Dezember feiern die Deutschen das Erntedankfest. (___)

6. Der Adventskranz hat fünf Kerzen. (___)

7. Während des Oktoberfests trinken die Menschen Bier aus großen Gläsern.
(___)

8. Am 1. Mai wird in Deutschland der Tag der Arbeit gefeiert. (___)

9. Die Zahl 13 gilt in Deutschland als Glückszahl. (___)

10. Beim Karneval rufen die Menschen „Frohe Ostern!“. (___)

Вправи на розвиток рецептивних умінь сприяють розумінню основної інформації тексту. Оскільки нами були підібрані відеофрагменти, що сприяють формуванню соціокультурної компетенції, учні отримують нові відомості про країну, мову якої вивчають.

Це дуже важливо, адже джерел отримання знань і уявлень у цьому напрямку досить багато, але учні звертаються до них вкрай рідко або взагалі не цікавляться цим питанням.

Післядемонстраційний етап передбачає контроль розуміння змісту, виявлення деталей побаченого та обговорення соціокультурних явищ. Цей етап

спрямований на перевірку ефективності виконаної роботи на попередніх етапах і містить мовленнєві, умовно-мовленнєві та питання-відповідь вправи.

Отже, на післядемонстраційному етапі пропонувалися вправи на розвиток творчих здібностей, самостійний пошук інформації та вираження власної думки щодо проблеми:

Ось три комунікативні завдання на тему "Sitten und Bräuche Deutschlands":

1. Rollenspiel: Feiertage in Deutschland (*Рольова гра: Свята в Німеччині*)

Завдання: Учні працюють у парах або групах. Один учень – турист, який приїхав до Німеччини і хоче дізнатися більше про традиційні свята. Інший учень – місцевий житель, який пояснює традиції одного з німецьких свят (на вибір: Weihnachten, Ostern, Oktoberfest, Karneval тощо).

Мета: Розвиток навичок діалогічного мовлення, використання тематичної лексики.

2. Umfrage: Welche deutsche Tradition findest du am interessantesten?

(*Опитування: Яка німецька традиція тобі здається найцікавішою?*)

Завдання: Учні ходять по класу і опитують однокласників, яка німецька традиція їм подобається найбільше та чому. Потім кожен учень коротко представляє результати свого опитування.

Запитання для опитування:

- Welche deutsche Tradition findest du am interessantesten?
- Warum gefällt dir diese Tradition?
- Gibt es eine ähnliche Tradition in deinem Land?

Мета: Розвиток навичок комунікації, вміння висловлювати свою думку та аргументувати.

3. Kreative Präsentation: Ein deutsches Fest vorstellen (*Креативна презентація: Представлення німецького свята*)

Завдання: Учні обирають німецьке свято або традицію (наприклад, Nikolaustag, Silvester, Tag der Deutschen Einheit) та готують коротку презентацію або постер. Вони пояснюють:

- Коли і як святкують цю подію
- Які традиції пов'язані з цим святом

- Що їдять або п'ють у цей день

Після презентації інші учні можуть ставити питання.

Мета: Розвиток навичок монологічного мовлення, підготовка до публічних виступів.

Ці завдання допоможуть учням покращити мовленнєві навички та краще познайомитися з традиціями Німеччини.

Таким чином, виконана робота підтвердила думку про те, що цей вид діяльності може слугувати заміною англомовного середовища, тому використання відеофрагментів відіграє важливу роль у знайомстві з іншомовною культурою.

Перегляд відеоподкастів сприяє підвищенню мотивації учнів до вивчення іноземної мови.

3.3. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи.

Після проведення роботи над проєктом з учнями ми повторно діагностували рівень сформованості їхньої соціокультурної компетентності.

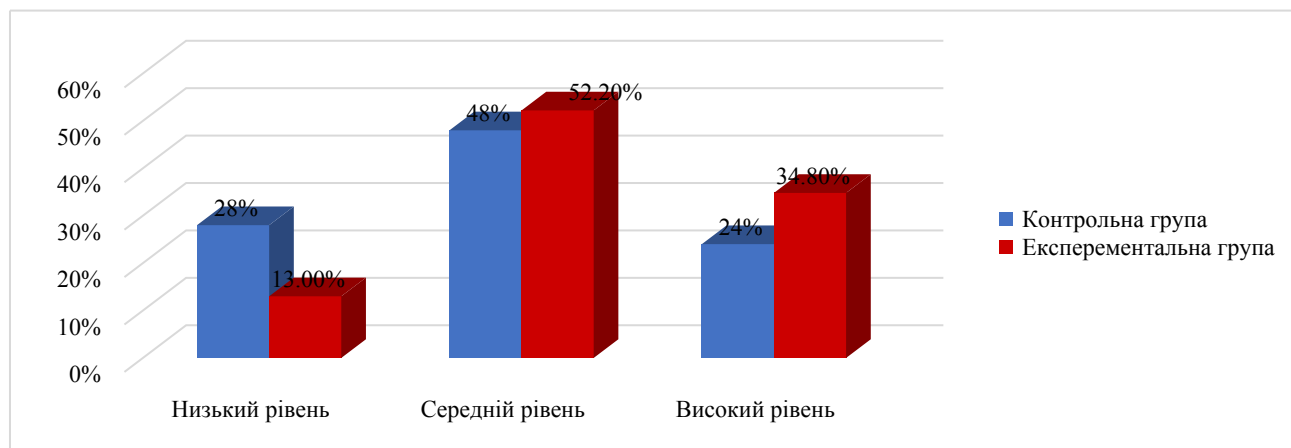
Для цього ми знову запропонували випробуваним ті ж тести, що відповідали певним компонентам (або субкомпетентностям) соціокультурної компетентності, а саме: «Країнознавство. Німеччина» та «Семантичне порівняння німецьких і українських прислів'їв та приказок».

Ця робота становить контрольний етап нашого експерименту.

Результати тестування рівня країнознавчих знань учнів на контрольному етапі можна побачити в Таблиці 5 та на Малюнку 4.

Таблиця 5 – Результати тестування рівня країнознавчих знань учнів на контрольному етапі.

Рівень країнознавчих знань	Контрольна група	Експериментальна група
Низький рівень	28%	13,00%
Середній рівень	48%	52, 20%
Високий рівень	24%	34,80%

Малюнок 4. Результати тестування рівня країнознавчих знань учнів на контрольному етапі.

Результати, отримані за підсумками тестування рівня країнознавчих знань на контрольному етапі, представлені в Таблиці 5 та на Малюнку 4 і демонструють таке:

У експериментальній групі кількість учнів із низьким рівнем склала 13%, що суттєво менше, ніж у контрольній групі (28%).

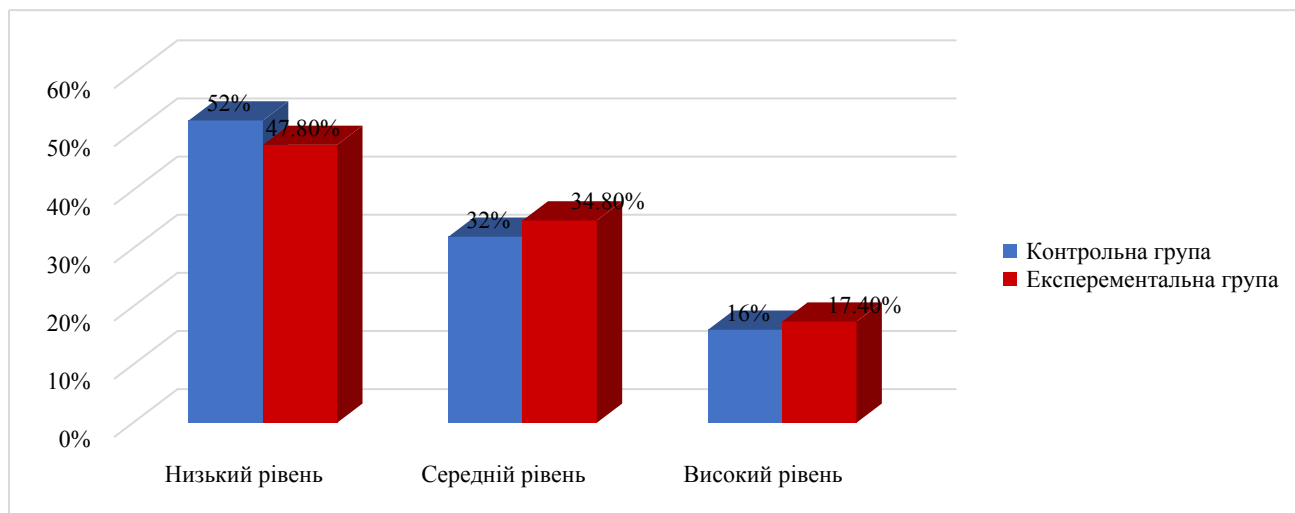
Середній рівень зафіксовано у 48% учнів контрольної групи та 52,2% учнів експериментальної групи.

Кількість учнів, які показали високий рівень країнознавчих знань, склала 24% у контрольній групі та 34,8% в експериментальній групі.

Результати повторного тестування рівня лінгвокультурної субкомпетентності в учнів на контрольному етапі представлені в Таблиці 6 та на Малюнку 5.

Таблиця 6 – Результати тестування рівня лінгвокультурної субкомпетентності учнів на контрольному етапі.

Рівень країнознавчих знань	Контрольна група	Експериментальна група
Низький рівень	52%	47,80%
Середній рівень	32%	34,80%
Високий рівень	16%	17,40%

Малюнок 5. Результати тестування рівня лінгвокультурної субкомпетентності учнів на контрольному етапі.

Дані, отримані за підсумками повторної діагностики лінгвокультурної субкомпетентності в учнів 11 класів на контрольному етапі, демонструють таке:

Кількість учнів із низьким рівнем розвитку лінгвокультурної субкомпетентності склала 52% у контрольній групі та 47,8% в експериментальній групі.

Середній рівень зафіксовано у 32% учнів контрольної групи та 34,8% учнів експериментальної групи.

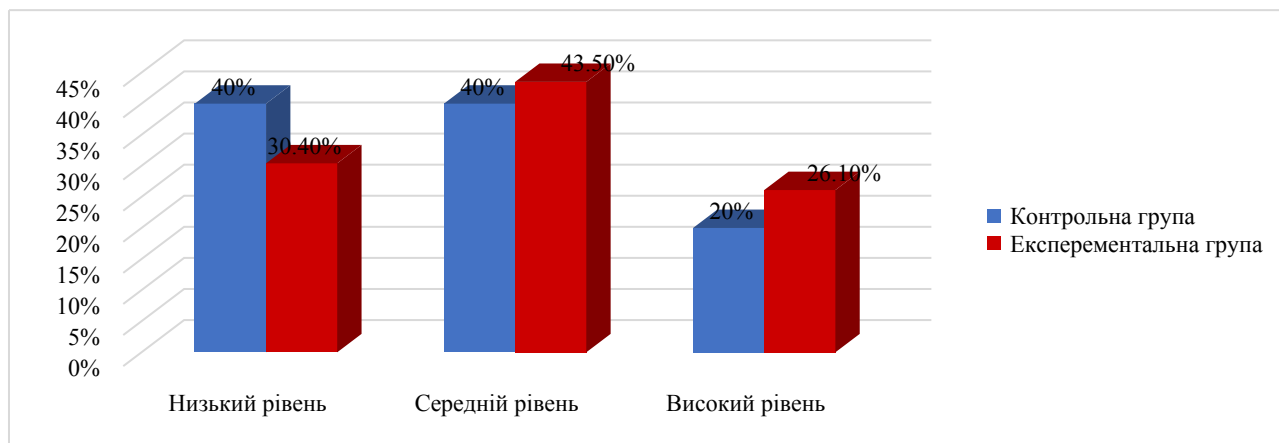
Кількість учнів, які досягли високого рівня сформованості лінгвокультурної субкомпетентності, незначно вища в експериментальній групі (17,4%) порівняно з контрольною групою (16%).

За підсумками діагностики ми провели загальний аналіз сформованості соціокультурної компетентності учнів на контрольному етапі, спираючись на середні значення результатів, отриманих у двох тестах.

Отримані результати представлені в Таблиці 7 та на Малюнку 6.

Таблиця 7 – Підсумки повторної діагностики соціокультурної компетентності учнів на контрольному етапі.

Рівень країнознавчих знань	Контрольна група	Експериментальна група
Низький рівень	40%	30,40%
Середній рівень	40%	43, 50%
Високий рівень	20%	26,10%

Малюнок 6. Результати тестування рівня соціокультурної компетентності учнів на контрольному етапі.

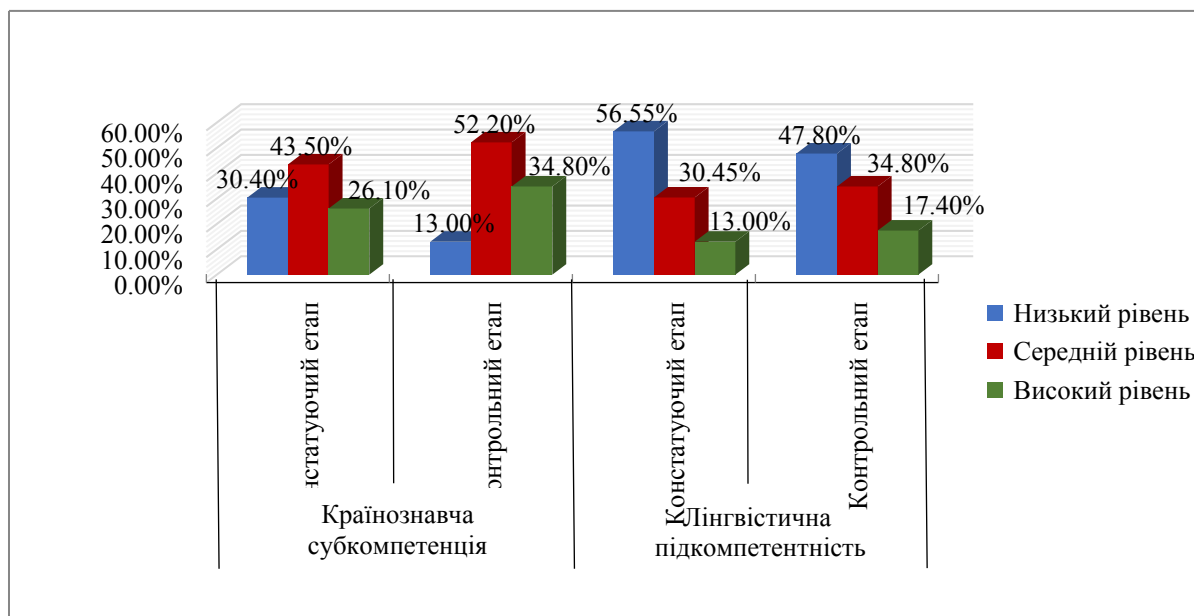
Отримані результати демонструють таке:

У експериментальній групі менша кількість учнів із низьким рівнем соціокультурної компетентності – 30,4%, порівняно з 40% учнів контрольної групи.

Кількість учнів із середнім рівнем соціокультурної компетентності майже однакова: 40% у контрольній групі та 43,5% в експериментальній групі.

Водночас у експериментальній групі більше учнів із високим рівнем соціокультурної компетенції (26%), тоді як у контрольній групі цей рівень зафіксовано у 20% учнів.

Ми також провели аналіз динаміки результатів, отриманих в експериментальній групі на констатувальному та контрольному етапах (Малюнок 7).

Малюнок 7. Динаміка рівня соціокультурної компетентності учнів експериментальної групи на контрольному етапі.

Ми бачимо, що відсоток учнів з низьким рівнем соціокультурних субкомпетентностей зменшився по обох субкомпетентностях, в той час як відсоток учнів з високим і середнім рівнем – зріс. Більший прогрес спостерігається у формуванні країнознавчої субкомпетентності.

У контрольній групі динаміка рівня соціокультурної компетентності на контрольному етапі не виявлена.

Таким чином, проведення контрольної діагностики підтвердило припущення про те, що використання німецькомовних відеоподкастів на уроках німецької мови в старших класах загальноосвітньої закладу може сприяти підвищенню рівня соціокультурної компетентності учнів.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання магістерської роботи було досягнуто поставленої мети — теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність використання німецькомовних подкастів як засобу формування соціокультурної компетентності учнів старших класів у процесі вивчення німецької мови.

1. Теоретичне обґрунтування сутності соціокультурної компетентності дозволило з'ясувати, що вона є невід'ємною складовою іншомовної комунікативної компетентності, передбаченою сучасними державними освітніми стандартами. Соціокультурна компетентність забезпечує готовність учнів до міжкультурного спілкування, знижує ризик культурних непорозумінь і формує в учнів здатність не лише говорити іноземною мовою, але й діяти відповідно до соціокультурного контексту. Особливо важливо, що ця компетентність формується в умовах глобалізації, коли стирання міжкультурних кордонів вимагає нових підходів у мовній освіті.

2. Аналіз наукових джерел і навчально-методичних матеріалів дав змогу уточнити структуру соціокультурної компетентності як багатокomпонентного утворення. Вона включає:

- когнітивний компонент — знання про традиції, географію, соціально-політичні реалії, культурні звичаї країн, мова яких вивчається;
- емоційно-ціннісний компонент — толерантність, емпатія, повага до інших культур, відкритість до діалогу;
- поведінковий компонент — здатність діяти адекватно в іншокультурних ситуаціях, розуміти норми поведінки, прийняті в іншому культурному середовищі.

3. Узагальнення практики та методичних рекомендацій із використанням автентичних ресурсів дало змогу визначити переваги німецькомовних подкастів як інструменту формування соціокультурної компетентності. Подкасти дають змогу:

- знайомити учнів з мовою в контексті реальних життєвих ситуацій;
- розширювати культурну обізнаність через сучасні теми — політика, освіта, гендер, побут, екологія;

- активізувати аудитивні навички в умовах природного мовного потоку;
- формувати критичне мислення, адже подкасти часто містять суперечливі або дискусійні моменти, що стимулюють до обговорення.

4. Педагогічні умови ефективного використання подкастів визначено на основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури, а також результатів власного дослідження. Зокрема:

- цілеспрямований відбір подкастів — матеріал повинен бути віковідповідним, мовно доступним, культурно значущим, бажано із транскриптом;
- системна організація слухання — передбачає підготовку до прослуховування, визначення мети, слухання з конкретним завданням і подальше обговорення;
- рефлексія й обговорення — формують здатність висловлювати власну думку з опорою на почуту інформацію;
- поєднання з іншими видами діяльності — проектна робота, порівняльний аналіз культур, створення власних подкастів.

5. Розроблена методика формування соціокультурної компетентності включала серію інтегрованих занять із використанням німецькомовних подкастів (наприклад, *Deutsch – warum nicht?*, *Top-Thema mit Vokabeln*, *Langsam gesprochene Nachrichten*), які були тематично згруповані за культурно значущими напрямками: міжособистісна комунікація, святкові традиції, молодіжна культура, екологічна свідомість, освітні системи тощо. Методика спиралась на поетапну побудову: підготовка → аудіювання → обговорення → міжкультурна рефлексія → закріплення.

6. Результати педагогічного експерименту підтвердили ефективність розробленої методики. Аналіз змін у рівнях сформованості соціокультурної компетентності показав, що учні експериментальної групи значно покращили свої показники за всіма компонентами компетентності. Статистично достовірні результати (виміряні за критеріями Студента та іншими методами) засвідчили позитивну динаміку порівняно з контрольною групою, яка навчалася за традиційною програмою без системного використання подкастів.

Проведене дослідження підтвердило гіпотезу про те, що німецькомовні подкасти є ефективним засобом формування соціокультурної компетентності старшокласників за умови цілеспрямованого й педагогічно обґрунтованого використання. Запропонований підхід відповідає сучасним вимогам до іншомовної освіти та сприяє гармонійному поєднанню мовної і культурної підготовки учнів у цифрову епоху.

Отже, у межах дослідження:

- уточнено зміст і структуру поняття «соціокультурна компетентність», що включає знання про культурні особливості, соціальні норми, менталітет, традиції та цінності носіїв німецької мови, а також уміння адекватно взаємодіяти в міжкультурному середовищі;
- систематизовано підходи до формування соціокультурної компетентності у процесі вивчення іноземної мови, зокрема в межах компетентнісного, комунікативного, культурологічного та медіаосвітнього підходів;
- науково обґрунтовано доцільність використання німецькомовних подкастів як автентичного навчального ресурсу, здатного забезпечити цілісне формування мовних і соціокультурних знань та навичок;
- визначено педагогічні умови, за яких використання подкастів є ефективним інструментом формування соціокультурної компетентності старшокласників;
- розроблено модель формування соціокультурної компетентності учнів старших класів, яка може бути використана як теоретична основа для подальших досліджень у сфері іншомовної освіти та цифрової дидактики.

Таким чином, результати дослідження сприяють розвитку теоретико-методичних засад іншомовної освіти та розширюють наукове підґрунтя для впровадження цифрових освітніх технологій у навчальний процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бахтіна, О. О. (2012). Формування соціокультурної компетентності учнів у процесі навчання іноземної мови. Харків: Харківський національний педагогічний університет.
2. Бігіч, О. П. (2004). Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ: Либідь.
3. Вольнова Л. М. (2015). Соціокультурна компетентність у підготовці вчителя до міжкультурної комунікації. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, (3), 112-120. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/9354>
4. Гончаренко, Г. І. (2017). Інтерактивні технології в навчанні іноземних мов. Київ: Видавництво "Либідь".
5. Дідур Н. А. (2018). Соціокультурна компетентність вчителя початкової школи. Збірник наукових праць НПУ імені М. П. Драгоманова, (12), 45-50. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/23443>
6. Кіршова О. В. Подкаст як засіб навчання німецької мови студентів-філологів.// Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2022. – Вип. 33. – С. 128-135. Доступно за посиланням: pedosv.kpnu.edu.ua
7. Кіш Н.В. Культурологічний підхід як основа формування міжкультурної компетенції майбутнього спеціаліста / О.Л. Канюк, Н.В.Кіш // International research and practice conference «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics» : Conference proceedings, October 20-21, 2017. Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing». 236 pages. С.113 – 116
8. Ковтун О. В., Гармаш Т. А., Хайдарі Н. І. Потенціал технології подкастинг у формуванні іншомовної компетентності майбутніх перекладачів. // Матеріали конференції "Актуальні проблеми сучасної науки". – Київ: НАУ, 2021. – С. 45-50. Доступно за посиланням: er.nau.edu.ua
9. Колодько Т. М. (2023). Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах. Автореферат дисертації. enpuir.npu.edu.ua.

10. Курінна, Л. В. (2013). Соціокультурна компетентність як складова професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова.
11. Максименко Н. Б. (2018). Соціокультурна компетентність особистості: сутність, структура, компоненти. Наукові педагогічні студії, (2), 55-60. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715586>
12. Онопрієнко, О. В. (2020). Дидактико-методичні засади контролю й оцінювання навчальних досягнень молодших школярів: монографія. Київ: Педагогічна думка.
13. Подлевська, Н. & Коваль, М. (2015). Генезис становлення поняття соціокультурної компетентності як педагогічної проблеми в Україні та Польщі. Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В. О. Сухомлинського, 2(36), 98-104.
14. Сафарян, С. Л. (2015). Культурологічний підхід у навчанні іноземних мов. Львів: Видавництво Львівського національного університету.
15. Сорока, І. І. (2018). Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
16. Сулік О. А. (2024). Методика формування соціокультурної компетентності в умовах багатомовного навчання в загальноосвітній школі. uacademic.info.
17. Туровська Г. Д. (2022). Методи формування соціокультурної компетенції в процесі вивчення іноземної мови. ir.kneu.edu.ua.
18. Фодор К. Й. (2021). Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов на засадах міждисциплінарного підходу. uacademic.info.
19. Шмир, М. Ф. (2020). Мотивація навчання – важлива дидактична умова формування пізнавальної активності в контексті діяльнісного підходу. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки, (4).
20. Bandura, A. (2006). Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Prentice-Hall

21. Becker, L. J. (2007). Using podcasts in language learning: A student-centered approach. *The Language Teacher*, 31(4), 9-13.
22. Barlow, J. R. (2007). Podcasting and second language listening: Implications for classroom use. *Journal of Educational Technology Systems*, 36(2), 195–206.
23. Cummins, J. (1980). The cross-lingual dimensions of language proficiency: Implications for bilingual education and the optimal age issue. *TESOL Quarterly*, 14(2), 175–187. <https://doi.org/10.2307/3586312>
24. Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>
25. Germain, C. (1992). Intercultural Competence and the Teaching of Foreign Languages. *Language and Culture*, 16(1), 45-58.
26. Forgas, J.P. von Hippel, W. & Haselton, M. (Eds.). (2007). *Evolutionary psychology and social cognition*. New York: Psychology Press
27. Hall, E. T. (1976). *Beyond Culture*. New York: Anchor Books.
28. Hirsch, E. D. (1987). *Cultural Literacy: What Every American Needs to Know*. Boston: Houghton Mifflin.
29. Jonassen, D. H., & Land, S. M. (2000). *Theoretical Foundations of Learning Environments*. Lawrence Erlbaum Associates.
30. Knorr, I. (1999). Integrating Culture into Language Teaching: A Comparative Approach. *Journal of Language Teaching and Learning*, 22(2), 133-141.
31. Larrain, M. (2005). *Cultural communication and foreign language learning: A social interactionist approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
32. Mayer, R. E. (2005). *The Cambridge Handbook of Multimedia Learning*. Cambridge University Press.
33. Reiner, W. (1985). The Role of Cultural Studies in Foreign Language Teaching. *Modern Language Journal*, 69(3), 304-312.
34. Richards, J. C. (2006). *Communicative language teaching today*. Cambridge University Press.

35. Tekir, S., Akar, H., Haider, A., Colomer, J., Kayani, S., Tanasescu, I., Sbirneciu, C., & Panagoret, I. (Year). Preparing Pre-Service English Language Teachers for Classroom Realities: Strengthening Their Competence in Instructional Materials.

36. Schmidt, H. G. W. (1983). Communicative competence and language teaching: The theory and practice. *Modern Language Journal*, 67(1), 74-85.

ZUSAMMENFASSUNG

In der modernen Welt, die durch rasante Globalisierungsprozesse geprägt ist, gewinnt die Vorbereitung der Jugend auf eine effektive interkulturelle Kommunikation besondere Bedeutung. Eine der Schlüsselfaktoren für eine erfolgreiche Integration in ein multikulturelles Umfeld ist die ausgeprägte soziokulturelle Kompetenz – die Fähigkeit, Phänomene einer anderen Kultur zu verstehen, wahrzunehmen und adäquat darauf zu reagieren. Das Erlernen von Fremdsprachen, insbesondere der deutschen Sprache, wird dabei nicht nur als Prozess des Erwerbs linguistischer Kenntnisse und Fertigkeiten betrachtet, sondern auch als Mittel zur Entwicklung der soziokulturellen Kompetenz der Lernenden.

Vor diesem Hintergrund ist die Suche nach effektiven Bildungsinstrumenten von aktueller Relevanz, die zur Integration der sprachlichen, sozialen und kulturellen Komponenten des Lernens beitragen. Im Kontext der modernen Bildungsparadigmen, die auf den Einsatz digitaler Technologien ausgerichtet sind, verdienen authentische Medienressourcen besondere Aufmerksamkeit. Unter ihnen stellen Podcasts – insbesondere deutschsprachige – ein wirkungsvolles Instrument dar, um die Lernenden in ein reales Sprachumfeld eintauchen zu lassen, ihr Wissen über Kultur, Traditionen und aktuelle gesellschaftliche Themen der deutschsprachigen Länder zu bereichern.

Trotz vorhandener Forschung zur Entwicklung der fremdsprachlichen kommunikativen Kompetenz mithilfe von Medientexten ist das Problem der gezielten Formung der soziokulturellen Kompetenz von Oberstufenschülern durch deutschsprachige Podcasts in der wissenschaftlich-pädagogischen Literatur noch unzureichend beleuchtet. Dies bestimmt die wissenschaftliche Neuheit und die praktische Relevanz des gewählten Forschungsthemas.

Das Problem der Entwicklung soziokultureller Kompetenz von Lernenden im Prozess des Fremdsprachenlernens wurde in den Arbeiten vieler in- und ausländischer Wissenschaftler behandelt, darunter N. Bibik, S. Nikolajeva, O. Sawtschenko, G. Kittel u. a. In ihren Forschungen wurden der Inhalt der soziokulturellen Kompetenz, ihre Struktur, Komponenten sowie die Mittel zu ihrer Ausbildung im schulischen Umfeld definiert.

Besondere Aufmerksamkeit wird auch der Integration digitaler Ressourcen in den Unterricht gewidmet. Den Einsatz authentischer Medien, insbesondere von Podcasts,

untersuchten Forscher wie S. Selivanova, I. Schendryk, T. Melnyk und O. Kowaltschuk, die die Vorteile von Audiomaterialien für die Entwicklung fremdsprachlicher Kommunikation hervorheben. In den meisten Fällen werden Podcasts jedoch lediglich als unterstützendes Audiomaterial betrachtet, während die Frage ihres systematischen Einsatzes zur gezielten Entwicklung der soziokulturellen Kompetenz von Oberstufenschülern noch unzureichend erforscht bleibt.

Somit zeigt die Analyse wissenschaftlicher Quellen das Vorhandensein von Voraussetzungen für die weitere Entwicklung einer Methodik zur Ausbildung soziokultureller Kompetenz durch die Nutzung moderner authentischer Ressourcen, insbesondere deutschsprachiger Podcasts.

Aktualität des Themas: Die Relevanz des Themas ergibt sich aus der Notwendigkeit, die Methoden des Fremdsprachenunterrichts im Einklang mit den Anforderungen der „Neuen Ukrainischen Schule“ zu verbessern, die den Schwerpunkt auf die Entwicklung zentraler Kompetenzen, insbesondere der interkulturellen Kommunikation, sowie auf den Einsatz digitaler Bildungsressourcen legt.

Forschungsobjekt: Der Prozess der Ausbildung der soziokulturellen Kompetenz von Oberstufenschülern im Rahmen des Deutschunterrichts.

Forschungsgegenstand: Der Einsatz deutschsprachiger Podcasts als Mittel zur Ausbildung soziokultureller Kompetenz.

Forschungsziel: Die theoretisch-methodischen Grundlagen zu begründen und die Effektivität des Einsatzes deutschsprachiger Podcasts als Mittel zur Ausbildung der soziokulturellen Kompetenz von Oberstufenschülern im Prozess des Deutschunterrichts experimentell zu überprüfen.

Forschungsaufgaben:

1. Die theoretischen Grundlagen der Ausbildung soziokultureller Kompetenz im Kontext des Fremdsprachenlernens zu analysieren.
2. Das Potenzial deutschsprachiger Podcasts als Lernressource zu untersuchen.
3. Kriterien und Indikatoren für den Stand der Ausbildung der soziokulturellen Kompetenz der Schüler zu bestimmen.

4. Eine Methodik zur Ausbildung der soziokulturellen Kompetenz unter Einsatz deutschsprachiger Podcasts zu entwickeln.
5. Ein pädagogisches Experiment durchzuführen und dessen Ergebnisse zu analysieren.

Forschungshypothese: Die soziokulturelle Kompetenz der Oberstufenschüler wird effektiver ausgebildet, wenn im Prozess des Deutschunterrichts deutschsprachige Podcasts gezielt als Quelle authentischer Informationen über Kultur, Mentalität und soziale Besonderheiten der deutschsprachigen Länder eingesetzt werden, unter der Bedingung der Einhaltung bestimmter pädagogischer Voraussetzungen.

Forschungsmethoden:

- **Theoretische Methoden:** Analyse, Synthese, Auswertung wissenschaftlicher Quellen, Modellierung, Systematisierung.
- **Empirische Methoden:** Beobachtung, Befragung (Fragebogen, Interviews), Testverfahren, Analyse von Schülerarbeiten.
- **Pädagogisches Experiment:** konstatierende, formende und kontrollierende Phasen.
- **Statistische Methoden:** quantitative und qualitative Analyse der Forschungsergebnisse unter Anwendung mathematisch-statistischer Verfahren.

Wissenschaftliche Neuheit der Forschung. Erstmals wurde eine Methodik zur Ausbildung der soziokulturellen Kompetenz von Oberstufenschülern auf der Grundlage des Einsatzes deutschsprachiger Podcasts entwickelt und erprobt. Der Begriff der „soziokulturellen Kompetenz“ im Kontext des Fremdsprachenunterrichts wurde präzisiert; die pädagogischen Bedingungen für ihre Ausbildung unter Einsatz authentischer Audioinhalte wurden begründet.

Theoretische Bedeutung der Forschung. Sie besteht in der Vertiefung und Präzisierung der wissenschaftlichen Vorstellungen über den Prozess der Ausbildung der soziokulturellen Kompetenz von Schülern im Kontext des Fremdsprachenunterrichts.

Praktische Bedeutung. Die Forschungsergebnisse können in der Praxis des Deutschunterrichts an allgemeinbildenden Schulen, im System der postgradualen Lehrerbildung sowie bei der Entwicklung von Lehr- und Lernmaterialien genutzt werden,

die auf die Ausbildung interkultureller Kommunikation im digitalen Bildungsraum ausgerichtet sind.

Struktur der Arbeit. Die Masterarbeit besteht aus einer Einleitung, drei Kapiteln, Schlussfolgerungen, einem Literaturverzeichnis sowie Zusammenfassungen in deutscher und englischer Sprache.

In der **Einleitung** werden die Aktualität und Neuheit des Forschungsthemas dargelegt, die zentralen Probleme, das Objekt und der Gegenstand, das Ziel, die Aufgaben, die methodologische Grundlage, die praktische, theoretische und wissenschaftliche Bedeutung sowie die Forschungsmethoden begründet.

Kapitel 1 „Theoretische Grundlagen der Ausbildung soziokultureller Kompetenz von Schülern“ behandelt den Begriff und die Struktur der soziokulturellen Kompetenz, beschreibt ihre Bedeutung im Fremdsprachenlernen sowie methodische Ansätze zur Ausbildung der soziokulturellen Kompetenz.

Kapitel 2 „Der Einsatz von Podcasts als innovatives Lernmittel“ enthält eine Charakterisierung von Podcasts als Bildungsressource: Definition, Besonderheiten und Vorteile. Es wird die Rolle deutschsprachiger Podcasts bei der Entwicklung der soziokulturellen Kompetenz aufgezeigt und die Arbeit der Oberstufenschüler mit deutschsprachigen Podcasts im Prozess der Ausbildung der soziokulturellen Kompetenz analysiert.

Kapitel 3 „Experimentelle Untersuchung zum Einsatz deutschsprachiger Podcasts bei der Ausbildung der soziokulturellen Kompetenz von Oberstufenschülern“ beschreibt die konstatierende Phase sowie die weiteren Etappen und legt das Wesen der experimentellen Forschungsarbeit dar. Zudem wird eine Analyse der Ergebnisse der experimentellen Untersuchung präsentiert.

Schlussfolgerungen bieten eine prägnante und zusammenfassende Darstellung der in der Arbeit behandelten Inhalte.

Die Analyse wissenschaftlicher Quellen und didaktisch-methodischer Materialien ermöglichte eine Präzisierung der Struktur der soziokulturellen Kompetenz als mehrkomponentige Bildung. Sie umfasst:

- kognitiver Bestandteil – Kenntnisse über Traditionen, Geografie, sozio-politische Realitäten und kulturelle Bräuche der Länder, deren Sprache erlernt wird;

- emotional-wertorientierter Bestandteil – Toleranz, Empathie, Respekt gegenüber anderen Kulturen, Offenheit für den Dialog;
- verhaltensorientierter Bestandteil – die Fähigkeit, in interkulturellen Situationen angemessen zu handeln, die in einem anderen kulturellen Umfeld geltenden Verhaltensnormen zu verstehen.

Podcasts ermöglichen es:

- die Schüler mit der Sprache im Kontext realer Lebenssituationen vertraut zu machen;
- das kulturelle Bewusstsein durch aktuelle Themen wie Politik, Bildung, Gender, Alltagsleben und Umwelt zu erweitern;
- die Hörverstehensfähigkeiten im Rahmen eines natürlichen Sprachflusses zu aktivieren;
- das kritische Denken zu fördern, da Podcasts häufig kontroverse oder diskussionswürdige Aspekte enthalten, die zu einer Auseinandersetzung anregen.

Die Ergebnisse des pädagogischen Experiments bestätigten die Wirksamkeit der entwickelten Methodik. Die Analyse der Veränderungen in den Niveaus der ausgebildeten soziokulturellen Kompetenz zeigte, dass die Schülerinnen und Schüler der Experimentalgruppe ihre Werte in allen Kompetenzkomponenten deutlich verbesserten. Statistisch signifikante Ergebnisse (gemessen nach den Kriterien von Student und anderen Methoden) belegten eine positive Dynamik im Vergleich zur Kontrollgruppe, die nach dem traditionellen Programm ohne systematischen Einsatz von Podcasts unterrichtet wurde.

Die durchgeführte Untersuchung bestätigte die Hypothese, dass deutschsprachige Podcasts ein effektives Mittel zur Ausbildung der soziokulturellen Kompetenz von Oberstufenschülern darstellen, vorausgesetzt, sie werden gezielt und pädagogisch fundiert eingesetzt. Der vorgeschlagene Ansatz entspricht den aktuellen Anforderungen des Fremdsprachenunterrichts und fördert eine harmonische Verbindung von sprachlicher und kultureller Vorbereitung der Schüler im digitalen Zeitalter.

SUMMARY

In today's world, characterized by rapid globalization processes, the preparation of young people for effective intercultural communication is gaining particular importance. One of the key conditions for successful integration into a multicultural environment is the development of sociocultural competence - the ability to understand, perceive, and respond appropriately to phenomena of another culture. The study of foreign languages, particularly German, is viewed not only as a process of acquiring linguistic knowledge and skills but also as a means of developing students' sociocultural competence.

With this in mind, the search for effective educational tools that promote the integration of linguistic, social, and cultural components of learning becomes especially relevant. Within the framework of the modern educational paradigm, which emphasizes the use of digital technologies, authentic media resources deserve particular attention. Among them, podcasts—especially those in German—serve as an effective tool for immersing students in a real language environment, enriching their knowledge of the culture, traditions, and current social issues of the German-speaking world.

Despite the existence of research on the development of foreign language communicative competence through media texts, the issue of the purposeful formation of sociocultural competence among high school students by means of German-language podcasts has not yet been sufficiently addressed in the scientific and pedagogical literature. This determines the scientific novelty and practical significance of the chosen research topic.

The problem of forming students' sociocultural competence in the process of learning foreign languages has been explored in the works of many domestic and foreign scholars, including N. Bibik, S. Nikolaeva, O. Savchenko, G. Kittel, and others. Their studies define the content of sociocultural competence, its structure, components, as well as the means of its formation in the school environment.

Considerable attention is also paid to the integration of digital resources into education. The use of authentic media, particularly podcasts, has been investigated by scholars such as S. Selivanova, I. Shendryk, T. Melnyk, and O. Kovalchuk, who emphasize the advantages of audio content for the development of foreign language communication.

However, in most cases, podcasts are regarded only as supplementary audio material, whereas the question of their systematic use for the specific purpose of forming sociocultural competence among high school students remains underexplored.

Thus, the analysis of scientific sources indicates the existence of prerequisites for further development of a methodology for fostering sociocultural competence through the use of modern authentic resources, particularly German-language podcasts.

Relevance of the topic: The relevance of the topic is determined by the need to improve foreign language teaching methods in accordance with the requirements of the New Ukrainian School, which emphasizes the development of key competences, in particular intercultural communication, as well as the use of digital educational resources.

Object of the research: The process of forming sociocultural competence of high school students in the course of learning the German language.

Subject of the research: The use of German-language podcasts as a means of developing sociocultural competence.

Purpose of the research: To substantiate the theoretical and methodological foundations and to experimentally verify the effectiveness of using German-language podcasts as a tool for forming the sociocultural competence of high school students in the process of learning German.

Research Objectives:

1. to analyze the theoretical foundations of forming sociocultural competence in the context of foreign language education.
2. to examine the potential of German-language podcasts as a learning resource.
3. to determine the criteria and indicators of students' sociocultural competence formation.
4. to develop a methodology for forming sociocultural competence through the use of German-language podcasts.
5. to conduct a pedagogical experiment and analyze its results.

Research Hypothesis. The sociocultural competence of high school students will be formed more effectively if, in the process of learning German, German-language podcasts are purposefully used as a source of authentic information about the culture,

mentality, and social characteristics of German-speaking countries, provided that the defined pedagogical conditions are observed.

Research Methods:

- Theoretical: analysis, synthesis, generalization of scientific sources, modeling, systematization.
- Empirical: observation, surveys (questionnaires, interviews), testing, analysis of students' work products.
- Pedagogical experiment: ascertaining, formative, and control stages.
- Statistical methods: quantitative and qualitative analysis of research results using methods of mathematical statistics.

Scientific Novelty of the Research. For the first time, a methodology for developing the sociocultural competence of high school students through the use of German-language podcasts has been designed and tested. The concept of “sociocultural competence” in the context of foreign language education has been clarified, and the pedagogical conditions for its development using authentic audio content have been substantiated.

Theoretical Significance of the Research. The theoretical significance of the study lies in deepening and refining scientific understanding of the process of developing students' sociocultural competence in the context of foreign language education.

Practical Significance. The research results can be applied in the practice of teaching German in general secondary education institutions, in the system of postgraduate teacher training, as well as in the development of instructional and methodological materials aimed at fostering intercultural communication within the digital educational environment.

Structure of the Work. The master's thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and abstracts in German and English.

